

„L U Č“

POLJUDNO · ZNANSTVENI ZBORNIK

VIII.

ZBRAL FRANCE BEVK

TRST 1932.

KNJIŽEVNA DRUŽINA „LUC“

Vse pravice pridržane.

1771 / 8

D(Z) 14.446 / 1956

Tiskala, izdela in založila Tipografia Consorziale v Trstu.

Prevel S. S.

O NAVADAH IN POSEBNOSTIH BENEŠKIH SLOVENCEV

Simon Rutar je v svoji «Beneški Sloveniji» (izdala Matica Slovenska v Ljubljani, 1899) precej podrobno popisal med drugim tudi šege in navade beneških Slovencev (zlasti str. 60 do 95 ter str. 172 do 174). Marsikaj je zabeleženo po raznih sestavkih Ivana Trinka o beneških Slovencih, n. pr. v Koledarju Družbe sv. Mohorja za l. 1905, str. 77 do 79 in drugod.

Ob istem času, v začetku tega stoletja, je sestavil Josip Gorenščak iz Marsina (roj. 1878), sedaj župnik v Šentlenartu pri Čedadu, v italijanskem jeziku precej beležk o navadah in posebnostih svojih ožjih rojakov v spisu «Appunti sulle costumanze e particolarità degli abitanti di Montefosca (Mersino, Prosnid e Taipana)». Beležke so ostale v rokopisu, ki je last gosp. prof. Iv. Trinka v nadškofijskem semenišču v Vidmu. Ker vsebujejo prezanimive narodopisne podrobnosti o severnem, goratem pasu beneških Slovencev, ki se niso še nikjer izčrpno uporabile, se nam je zdelo umestno, da se z dovoljenjem gosp. Trinka, ki se mu obenem zahvaljujemo za njegovo prijaznost, na tem mestu objavijo v celotnem prevodu.

Beležke govorijo v glavnem o razmerah v Črnem vrhu in okolici (ben. Čarni varh, ital. Montefosca) visoko v hribih na desni od Nadiže zapadno od Stupice. Omenjajo pa večkrat, navadno v oklepajih, tudi navade iz Prosnida (ital. Prossenico) in Marsina (ital. Mersino) zapadno in vzhodno od Črnega vrha

ter iz Tajpane severozapadno od Prosnida blizu Terovega dotoka Krnahte.

* * *

Beleške o navadah in posebnostih prebivalcev Črnega vrha (Marsina, Prosnida in Tajpane).

Sestavil **Josip Gorenščak.**

Moški so čvrsti, visoke rasti; splošno nosijo dolge, negojene brade. Ob vsakem vremenu hodijo vedno v sami srajci in kažejo svoje kosmate prsi. Zdravo, svetlo laso pleme. Prebivalci Črnega vrha so vobče zelo gostoljubni, a nezanesljivi, nezaupni in oprezni, ko gre za njihov prid. (Glede Marsincev in njih sosedov ter glede Prosnidcev ni omeniti nič posebnega, kar bi jih ločilo od ostalih Slovanov. V Marsinu [zlasti Gornjem] in v Prosnidu vlada morebiti pretvarjanje in hlimba. Nič posebnega v Tajpani).

Najljubše jedi sta «plienta» (polenta) in «mučnek» (močnik). Jedó trikrat na dan. Zjutraj omenjeni močnik ali nekakšno mešano juho, opoldne «pliento» itd., zvečer «batudo» (pinjeno mleko) in malo krompirja ali fižola itd., kakršen je pač letni čas. Cerkveni shod (3. septembra) je edini dan, ko imajo navado jesti «gubane», zamešane iz pšenične moke, kalabrijskega grozdja, orehov, masla in kakšnega jajca. Omeniti je treba, da pripravi za to priliko vsaka družina, uboga ali bogata, svoje «gubane». (Glede Marsincev, Prosnidcev in Tajpancev ni omeniti nič takega, kar bi jih razlikovalo od Črnega vrha. V Marsinu se delajo «gubane» tudi za veliko noč. Ob tej priliki dadó blagosloviti tudi «zeganco» kakor vsi Slovani teh krajev).

Obleka. — Nosijo debelo blago (mezlan), ki je večinoma doma delano. (Prav tako v Tajpani in Prosnidu). Vendar se začenja ta navada izgubljati, ker je po razdelitvi Mije manj ovac. (Drugod so se videvale [in se pri nekaterih starcih še vidijo] kratke hlače, a zdaj je ta navada že skoro izginila.) Značilen

je za Črni vrh nekakšen telovnik (prečastiti domači duhovnik ga rad šegavo imenuje «škrlatnik»), ki je nekakšna jopica brez rokavov; to jim je obleka za vsako priliko in čas in jim je ljubša od kateregakoli škrlatnika. (V Marsinu in sosednjih krajih, se oblačijo meščansko brez vsakih posebnosti.) Prednost dajejo na nogo spleteni obutvi, s podplati iz sirove kozje kože, ki je udobna, brez okraskov, zavezana z vrstico; včasih jih ni sram rabiti v ta namen celo «tarte» (trte, nekakšno ločje). (Tudi v Marsinu nosijo tako obutev, ki pa ni tako sirovo izdelana, temveč lična in polna trakov). Stopajo drug za drugim (tudi po udobnih cestah) in vpijejo kakor medvedje. (Če jih v tem primerjamo z Marsinci, vidimo, da imajo tudi ti isto napako. Kaj šele na planinah!)

Živijo od pastirstva in poljedelstva (žito, krompir in fižol, ta izboren). Isto velja o drugih krajih, toda z majhnimi izjemami).

Poroke. — Dober fant si poišče predvsem lepo doto ter se malo ali nič ne meni za nevestino lepoto. Poroke se izvršijo včasih tudi prav naglo. Ženin gre s kcm drugim (s posredovalcem) v nevestino družino in se tam pogaja o doti. Često se zgodi, da se poroka praznuje o svetem nikoli, ker se niso mogli zediniti glede dote — in tedaj zbogom ljubezen! Če se pogajanje uspešno zaključi, izroči ženin zaročenki kot aro vsoto denarja ali predmet, ki ima kaj vrednosti. Pozno zvečer pred poročnim dnem gre mladenič s tremi, štirimi drugimi na nevestin dom, da odpelje balo. Preden se to zgodi, si vsi privoščijo dobro večerjo, sestavljeno iz določenih jedil. Po večerji vzame zarcčeneec robce in z dvema streloma iz puške naznani vsem, da je čas odpeljati balo. V nekaterih družinah se strelja iz puške tudi podnevi. Nakladačem in voznikom bale podari nevesta vsakemu po en robec. (Isto velja za druge kraje. Omeniti je, da v okolici Tajpane ti običaji niso brez kakšne burke. Tako n. pr. starejši fantje nikdar ne dovolijo kakšnemu mladeniču, da bi kakor oni vasoval, če jim prej ne plača kakih deset lir ali več, da si v

gostini grla poplaknejo. In če se uboga, neizkušena žrtev brani plačati, tvega, da jo mladi siloviteži po svoji volji ohladijo z ne prav prijetno kopeljo v kakšni vodi in jo nato pošljejo domov. Kakor hitro pa fantje izvedó, da je ta in ta zaročen s to in to, evo ti burke! Kupijo si vrvico in jo z enim koncem privežejo k ženinovim vratom, drugega pa napeljejo, tudi na velikanske razdalje, do duri nevestine sobe. Šala pa se vedno popolnoma ne posreči, ker se lahko zgodi, da gre ondod kakšna ženica, ki se ji zahóče vrvico; prereže en konec, si namota vso vrvico, spravi klobko — pa zbogom! Včasih se rabijo v isti namen turšični listi, ki se natresejo od zaročenčevega do zaročenkinoga doma).

K poroki gredo v majhnih družbah. Na povratku se delijo sladčice in kakšna cigara. Doma se pripravi slovesna pojedina: riž z mlekom, pripravljen že zjutraj, francoska juha, nekaj kozjega mesa in kakšna kaplja vina. (Skoro isto se vrši v Marsinu. O Tajpani je treba dodati še tole: ko se kdó poróči, zahtevajo vsi domači fantje kakšno kapljo vina. Ko torej mislijo, da se ženin bliža vasi, gredo vsi [o pustu s tisočerimi spakami na sebi] do kakšnega mostiča zunaj vasi, edinega, po katerem se lahko udobno pride v vas. Eden izmed njih ima črnilnik in pero, drug fant nosi lemez. Ženin je že blizu, pred njim gre zastava. Tedaj se vsi lotijo lemeza in ga denejo počez tako, da je prehod nemogoč. Tedaj nagovori mladenič s slavnim črnilnikom (dasi morda niti črk ne pozna) z odvetniškim obrázom svatovsko dvojico in zahteva denar, češ da drugače pot ni prosta. Medtem zleze zastavonoša pod tramičem na drugo stran, ženin pa se pogaja dalje in laži-odvetnik piše, česar bi niti sam ne mogel razbrati. Po dolgem barantanju se pogodijo; ženin plača dogovorjeno vsoto, cesta se odpre — pa srečno pot! Včasih se pripeti, da kdó trmasto vztraja, da ne bo plačal; a se ušteje. Fantje ga zadržujejo, če treba, ves dan in če skuša uiti, se takoj vržejo nanj kakor toliko skobcev. Prav tak je običaj v Prosnidu. — Opomba:

Ce je ženin vdovec, se hoče narediti trušč z ne preveč prijetno godbo pred njegovo sobo. Zato je ubožec prisiljen, da se še drugič odkupi od fantov, če noče videti nekega lepega dne vrat svoje sobe zazidanih s kamni in drugimi rečmi, kakor se je nekoč zgodilo v Tajpani. Postava je neizprosna in ne pozna obzirov do nikogar. Običaj glede vdovcev velja tudi v Marsinu, dasi tu fantje ne gredo tako daleč kakor v Tajpani. Končno naj omenimo, da včasih prosijo župnika, da bi se smela poroka vršiti v njih podružnicah. Tedaj se zakrament svetega zakona podeli ponoči, včasih ne da bi živa duša o tem kaj vedela, in vse samo zato, da se ognejo zgoraj omenjenim fantovskim šegam. A to se dogaja samo v Tajpani in Prosnidu. Prosnidci imajo razen tega pri ženitovanjih še to navado ali prazno vero. Ko dvojica v trunutku poročanja kleči, poklekne ženin na nevestino krilo.)

Nevesta daruje (tako tudi v Marsinu) vsem moškim nove rodbine po eno srajco in po eno rjuho, ženskam pa robec, ki je če le mogoče svilen. V družini se svaki in svakinja vikajo.

[Rojstvo in krst]. — Zakoni so bogati z otroki. Komaj se dete rodi, ga zavijejo v borne cunje in odneso v cerkev h krstu. Botri se izberó vohče med sorodniki in dadó otročnici en mernik pšenice v obliki dveh košar kruha, sto petdeset jajec in okrog deset kilogramov masla. Zato pa se isti dan, ko se ta dar izroči, priredi v porodničini hiši prej opisani obed. (Isto velja za Marsin in Prosnid. V Tajpani se daruje mesto kruha itd. deset lir brez vsakršne obveznosti ne na tej ne na oni strani). — Otročnice se ne zga-nejo iz hiše in se ne dotaknejo nobenega dela, misleč, da se pregrešijo, če bi drugače ravnale. Niti v nekoliko oddaljene hiše ne gredo, zlasti ne ponoči, iz strahu, da bi jim kak zli duh Bog ve česa hudega ne naredil. (Isto velja za Marsin).

Birmanski bofer je navadno isti kakor krstni. Birmancu kupi klobuk ali pa večjo množino kolačev. (Prav tako v Marsinu, Tajpani in Prosnidu).

[Smrt.] — Ko kdo umrje, se malo zmenijo zanj. Denejo ga v navaden zaboj in privežejo h kolu; duhovnik ga blagoslovi, nato ga odnesejo, (navadno) brez spremstva, na pokopališče — pa zbogom za zmerom! (Isto velja za Gornji Marsin. Razen tega je treba omeniti neko posebnost, medtem ko nesejo mrliča k pogrebu iz Gornjega Marsina v spodnji. V vsakem selu, koder se pomika krsta, se vidi ob cesti skodelica blagoslovljene vode, krsta se povsod ustavi in kmetje pokropijo mrliča.)

Ker so verni (kakor vobče vsi Slovani), molijo za svoje rajnike. Nekateri tudi praznoverno mislijo, da se mrtvec tisti večer po pogrebu vrne v svojo sobo. Dogodilo se je tudi že, da je neka družina potresla tla s pepelom (kakor nekoč Danijel v poganskem svetišču), da bi videla mrtvečeve stopinje. (Ta vraža je doma tudi v Arbeču [Erbezzo], V Marsinu pa mislim da ne). Nekateri verujejo (zlasti če kdo mlad umrje), da povzročijo smrt čarovnije kakšnega sovražnika. (To vero imajo tudi v Prosnidu).

[Bolezni in zdravila]. — Malo se brigajo za osebno snažnost in čistočo; kljub temu umrje večina od starosti. Bolezni niso značilne za te kraje; tu in tam kakšna pljučnica, dobljena po neprevidnosti, ki pa jih ne vznemiri Bog ve kaj. Malo se menijo za zdravnike in zdravila. Najrajši se zdravijo sami s preprostimi čistili ali pa pobijajo čarovnije s čarovnijami, misleč, da tudi njih zlo izvira iz njih. Na prav poseben način zdravijo gadji pik ali pik drugih strupenih živali. Če jih kaj piči, se ne zatečejo k zdravilom, temveč rabijo določene besede, s katerimi upajo, da odvrnejo vsako nevarnost. Eden izmed mnogih takih zagovorov je naslednji: «Pjercac-maurac — skratac — mačeradac, — kost te boli — Buch te strafae».¹⁾ Vendar prevežejo nogo nad ledji, da bi se strup ne razširil. (Približno isto velja za ostale kraje).

¹⁾ Prof. Ivan Trinko vidi v izrazu «pjercac-maurac» umanjševalno obliko za «piura-maura», ali «pivra-mavra», kakor se na Beneškem imenuje «mavrica». Torej bi pomenil zagovor: «Mavrica — škratec — močeradec, — kost naj te boli — Bog te kaznuj.» (Opomba prevajalčeva).

[Praznoverjel.] — Silno so praznoverni in verujejo v čarovnije. Če jih zadenejo nesreče pri goveji živini, se zatečejo k duhovniku, naj jim jo blagoslovi, misleč, da je bolezen povzročil urok sovražnih oseb. Verujejo, da imajo nekateri moč, da škodujejo z golim pogledom, posebno živini, da tujim kravam lahko povzročijo, da njih nasprotnik ne more narediti masla. (Mislim, da je z majhnimi razlikami ista vraža razširjena po ostalih krajih). Med nevihto imajo navado zasaditi v tla preobrnjene vile, z zobovi v zrak, misleč, da tako lahko ustavijo neurje. (V Marsinu tega ne poznajo). Streljajo tudi z blagoslovljenim smodnikom v zrak. Nekateri devajo v puške razen smodnika tudi žeblje. Prva zrna toče poberejo in jih zdrobijo z zobmi, češ, da s tem uničijo čarovnikom njih moč. Trdno verujejo, da zvonjenje lahko nevihto ustavi in zato zahtevajo, da mora biti cerkvenik pripravljen, da bo zvonil, kakor hitro se vreme grozeče spremeni. (Mislim, da se to dogaja povsod). Prepričani so, da duhovnik nevihte lahko odvrne, pa tudi povzroči in da je ta duhovnikov vpliv mogoč tudi v drugih rečeh. Zato v Črnem vrhu duhovnika tako čislajo!

Dodatek.

Velika noč za novoporočenca ni brez nič. Nevestina hiša (oziroma ženinova hiša, če ženin zapusti svojo rodbino) pripravi lepo «gubanco», kupi pleten koš jo položi vanj, doda skledico in žlico ter nese vse vkup nevesti (oziroma ženinu). — Ko v Marsinu pričakujejo prvorojenca, pripravi in daruje nevestina družina plenice. Krstni botri darujejo krščencem «krizmo» (srajco). — Med Slovani se vobče opaža, da se v vsaki rodbini poroči samo prvorojenec, vsi drugi morajo ostati strici ali zapustiti dom. Slovani ne znajo prenašati dveh snah v eni hiši. — V Prosnidu je treba omeniti silno široke, rešetom podobne klubke. — Pri vseh Slovanih se opažajo cokle, v Tajpani in okolici pa dalmine. — V Črnem vrhu izgo-

varjajo v in I kot u in njih govorica je nekam pojoča, polna vrinkov, podobnih naslednjim: «Triesk te ubà! — Srakco ti hudič uzam'! — Ukrepi ti! — Pokni ti! — Trebuh te bol'! Trješčni hudič to te!» itd.

V Marsinu in Prosnidu se obhajajo «sejmine». Vsi, ki se jih hočejo udeležiti, morajo prinesiti žlice s seboj. «Sejmina» obstoji v dobršni množini «župe» in turščičnem kruhu, imenovanem «dušičica», ki ga mnogi odnesejo domov, drugi pa zdrobijo v omenjeno juho.

Na dan pred vsemi svetimi se po vseh naših krajih deli kruh v olajšanje trpljenja duš v vicah. — V Črnem vrhu se nikdar ne izdajajo pred oblastvi, čeprav bi si bili med seboj sovražni. — Ne bom govoril o razvadi vseh naših Slovanov, da zlahka sklepajo prijateljstvo s sodišči, odvetniki itd., ker je to vsem znano. — Tudi ne bom govoril o dolgih jezikih ženic, ki ne spremenijo svoje nravi, kjerkoli živijo. — Pripominjam, da se Slovani vobče zadovoljujejo z besedami, kadar so razjarjeni, in se med njimi ne dogajajo krvavi pretepi. (Iz Prosnida prihajajo vsako leto težbe o kakšni ranitvi).

Objavil S. S.

BENESKOSLOVENSKE NARODNE PESMI.

Karel Štrekelj nima v svojih «Slovanskih narodnih pesmih» zaznamovane nobene zbirke z beneškoslovenskega ozemlja ne pesmi iz beneškoslovenskih krajev. Vendar se je prav tista leta, ko so pri Slovenski Matici izhajali Štrekljevi snopiči, nabralo tudi med beneškimi Slovenci nekaj takega blaga.

Po prigovarjanju profesorja videmske bogoslovnice Ivana Trinka je l. 1899 zapisal nekaj pesmi takratni videmski bogoslovec in sedanji župnik v Šentlenartu severovzhodno od Čedadu Josip Gorénščak (Gorenszach), roj. l. 1878. v Marsinu (Mersino) nad Nadižo pod Matajurjem. Nekatere je zabeležil mlajši bogoslovec Škur iz Prosnida (Prossenico), roj. l. 1880, poznejši kaplan na Lesah pri Hlodičih, sedaj slovenski duhovnik v Pittsburgu v Ameriki. Svoje zapiske sta oba izročila profesorju Trinku, ki jih ni dozdej še nikjer celotno objavil. Monsignorju Trinku se moramo zahvaliti, da pesmi lahko izidejo na tem mestu.

Nekatere teh pesmi so beneškoslovenske inačice obče znanih naših narodnih, druge so po znanih pesmih prikrojene za beneškoslovenske razmere, še druge nudijo marsikaj čisto svojega, izvirnega. Nabrane so predvsem v Marsinu in v Prosnidu, torej razmeroma blizu predvojne italijansko-avstrijske meje na obeh straneh Nadiže. Zapisane so v beneškoslovenskem narečju omenjenih dveh krajev in zato tudi jezikovno zajemljive. Tu so podane natančno tako, kakor sta jih oba zapisovalca zabeležila, čeprav je v tej ali oni malenkosti kakšna nedoslednost, tu in tam tudi kakšna nejasna beseda, o kateri bi bilo težko reči, ali je že narod kaj skvaril ali ne.

Po vsebini so pesmi zaljubljene, šegave in nabožne in pričajo, da živijo v teh treh smereh narodnega ustvarjanja tudi med beneškimi Slovenci podobni motivi kakor pri njih vzhodnejših goriških in soških bratih. Pričajo obenem, da razne pregraje niso nikdar pretrgale najglobljih skupnih temeljev slovenskega ozemlja.

(Ker nimamo pri roki celotne Štrekljeve zbirke, primerjanje z njo ni bilo mogoče za vse pesmi).

MARSINSKE NARODNE.

Korajžni bodimo!

Kuražni bodimo
an vesel'ga sarcà,
smo z luštnega kraja,
z Marsina domà.

Moj pubič.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7 snopič,
št. 4400 - 4409)

Preliepi muoj puobič, pro rada te 'man, po koncu te hledan, za norca te 'man.	Preliepi muoj Tonca, kakuo t' čen dobrò: pobjeran muoj g'vantac an gren za tabò.
--	---

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 2802 - 2804)

Muoj puobič je ribič,
na skalci sedi
to uadico gleda
an ribce lovi.

Kakšnega noče.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 2573 - 2534)

Nejčjen bogatega,
star'ga, kosmatega,
uzamem rajš' ubuozege,
kumernega.

Nejčjen dojanja,
kjer vjetrič hladi.
uzamen gorjanja,
kjer uada buč'.

(Glej tudi Štrekelj S. N. P., 7 snopič,
št. 2681 in 3819 - 3821)

Ne hodi pod urata,
ne targi podplata,
saj vse je zastonj
ist toja na bon.

Na žvižgi, na puoj,
pred okni ne stuoj,
mi ne žalvi sarcà,
sa nisan tojà.

Lepa, rdeča...

Na liepa, ardejča «Le pi ga, le pi ga
mi ukazala je prit, an nič se ne buoj;
bo vince točila, sa vješ, da san toja,
dajala mi pit. at ti si pa muoj.»

Pridi, moj puobič!

Oj sarčace moje,
kakuò me boli,
pridi, muoj puobič,
potrost'mi ga ti!

Tiste stjer babe hardè
ne kuažejo nič,
muoj puobič nari,
da me maj ne pusti.

«Se prit bi ist teu,
potrostat ti ga;
ma so babe hardè,
ki le krehajo te.»

«Kakuò t'čen jubit,
kjer te muorin pustit,
usà toja žlahta marmrà,
narbuj mama tojà.

Zavrjen.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
štr. 4256 - 4261)

Dobro večer Buoh daj,
ti, jubca, gor vstaj!
«Ist gor na bon ustala,
se s tabo pačala,
nouč ima sojà muojč,
oj ti puobič, lahko nuojč!»
Dobro jutro Buoh daj,
moja juba je fraj,
mi j' snuojka uarnila
usò arco nazaj.
Tristuo franko* je mjela,
an židjo facou,
mi j' snuojka uarnila
usè kupe damou.

Zakaj si me pustila?

Jubca mojà, zakaj si me pustila,
kjer ti nje bluo tikaj cajta doma?
«Fantič muoj, po Tarsto san hodila.»
Jubca mojà, pa kaj si nakupila?
«Fantič muoj, an pošjac san vkupila.»
Jubca mojà, kadà mi ga boš dala,
kjer te nie bluo tikaj cajta doma?
«Fantič muoj, v soboto ti ga bon dala.»

Zvedel sem nekaj novega.

(Glej Štrekelj S. N. P., II. del,
I. razdelek, štr. 2175 - 2183)

Snuojka san zvjedeu nik novega
od mojga dekleta zaljubljenega,
de ona se zbira družega,
na mara za me nič vič.

Če je nočete dati...

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 2644 - 2645 in 2723 - 2724)

Oh mati, vi 'mate lijepe reči,
'mate no jubco mladò,
o le dajte mi jo!
Če jo nejčjete dat,
o, le mejte jo, mat',
gor na pečj jo ložtè,
gor naj se. pečè.

Kako se kosa klepa?

Kakuò se kosa klepa?
Kakuò se trava sjeka?
Jaz pa le počaso
porajsan jo kosin.

Kosica je arjava,
travica ni ta prava,
kosica je iklena,
pa dikla je strupena.

Osunjak mi je pokno,
de b'se le skor na joko!
Botačič se j' potačo —
bon vkupo pet kolačo.

Toninca.

Toninca, Toninca,
oštirjeva hči,
pastejco j' prodala,
na slamci leži.

Tonca.

Tonca kalonca
na placo stoji,
karošnje prodaja,
pa nič ne vdoči.

Marjutca.

Tan gore, tan dole,
kjer uada tečè,
na liepa Marjutca
gubance pečè.

Pojmo na štajersko!

(Glej Štrekelj S. N. P., II. del,
I. razdelek, št. 1721 - 1734)

Pumò gor v Stajarske
gledat, ki djelajo jubce tri.
Parva je kelerca,
druga je kuharca,
trečja je jubica mojga sarcà.
Parva mi daje jest,
druga mi daje pit,
trečja mi daje pušjac ardejč.

Sem videl Marjanco.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 2779 - 2780)

San videu Marjanco,
ki j' nesla uadò,
san pusto bargeske,
san letel za njo.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 3082 - 3083)

Ne maran za hišo,
či h'ša gori,
či b' kambra ostala,
kjer ona leži.

Rasti, le rasti, zeleni pelin!

Rasti, le rasti, zeleni pelen,
lec buj ki boš rasto, le buj boš
[zelen.

Muoj pelen se j' pretežno,
mi nejčje vič rast,
muoj puobič se j' ujezo,
mi nejčje prit u uas.

Je liep in je mlad,
pa spodjela se rad.
O, spedjel' se al naj,
mi na hod' vič nazaj!

Jè tri ure hoda
črez visoko uadò,
se rajš' uodà preplavàt,
ku fantan se podàt.

Pastirica kravce pase.

Pasterica krave pase,
ona ima nje lušne spase.
Pastirič prav': «Juhè, juhè,
na planinci lušno je!»

Pod mostom je voda...

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič, št. 3304 in 3327)

Pod muostu je uada,
na muostu je led.
Kakuò bon priplavo
če h moji deklet?
Mornarja san vprašo
za uojo božò,
da me preloži

čez visoko uadò.
Prešentan mornar,
kakuò mi je jau?
«Či plavat s' biu znò,
s' biu ono stimò:
kjer plavat ne znaš,
ne hodi vič uas!»

Tiho bod', tiho bod', ljubica!

Tiho bod', tiho bod', jubica,
da ne bo zvjedela mama tojã,
da na bojo zvjedele toje sestře,
ki nieso tiste za moje sarcè.

Tiho bod', tiho bod', jubica,
de na bojo zvedele druge čechè,
de na bojo zvjedeli druzi ljudjè
ki niesò tisti za moje sarcè.

Travca mi raste...

(Glej Štrekelj S. N. P., II. del, I. razdelek, št. 1208 - 1225)

Travca mi raste,
ta travca stoji,
notar v ti travci
an varl se beli.

Nuošček bon uzela
an sarce načela,
da mi bo stekla
tri kaplje karvē.

Notar u tin vartu
na hiša čepi,
notar v ti hiši
an spampet stoji.

Parva bo moja,
druga bo toja,
trečja bo spisala
pismace ljub'.

Notar v tin spampet'
na juba leži;
jist jo bon uprašo,
kuò ona leži.

Pismo spisala,
jubčko posjala,
da oni bo zvjedeu
vse, kar se zgodi.

Al bo mi ki pila,
al bo ki jedla,
al bo jubila
za moje sarcè.

U spampet' ležala
an bridko jokala,
sama točila
te granke suzè.

«Nič ne bon upila,
nič ne bon jedla
in na bon jubila
nič tvoje sarcè.

«Jubček muoj pride,
me busne an objime,
sarce ozdravje
veselo ku prjet.»

Duha jubezen
je velika boliezen,
za veliko boliezen
pa višna je smart.

Našo Mico ženimo.

Našo Mico ženimo,
čez bjel patok jo pejemo,
veliko doto ji dajemo,
stieri košpe vse huđe
an dvje starè se dobrè.
Ta dina dana dunkica,
Režica Bučankica,
par naj je dobrà deželica:
uan z skute mauto djelamo,

uan s sjera zide zidamo.
Ta dina dana dunkica,
Režica Bučankica,
te k' če iti v Reziansko vas,
muore djet medlò za pas,
da pred sabo pomedè,
da se v smet ne zamedè,
ta dina dana dunkica
Režica Bučankica.

Sveti Miklavž in hudoba.

(Ole) Štrekelj S. N. P., III. snoplč, št. 605 - 607)

Svet Miklaus je zguoda ustò,
se j' lepuò bjelo umò,
je vzeu njeğa palco
je šu pred no štalco.
Jubi, jubi svet Miklaus,
dajte nam an dober glas:
tode ki hudobija pluje,
vse za njo arjuje.
Svet Miklaus jau hudobiji:
«Rec' ,Marija'!»
Hudoba j' jala: ,Barigla',
da bi puna vina bila,
da z Miklauzan bi ga pila.

Jubi, jubi svet Miklaus,
dajte nam an dober glas!
Svet Miklaus jau hudobiji:
«Rec' ,angelci'!»
Hudoba j' jala: ,jarace'.
Jubi, jubi svet Miklaus,
dajte nam an dobar glas!
Svet Miklaus jau hudobiji:
«Rec' ,Svet Duh'!»
Hudoba j' jala: «Da b' ti biu
juh!»

1) juh — gluh

Pijmo, bratci, vince!

Pimo, bratri, vince,
dokler smo živi,
uadò naj pjè žaba,
ki to nje leži.
Pili pa bomo rozolin,
plačjo ga bo pa Sior Tonin.

Liepa je kambra uelbana,
notre je jubca malana;
ona mi daje pušja liep,
ist se obračjan proč od nje;
ona me kliče kupe pit,
ist se obračjan proč od nje.

Strupena žena.

Lan' san se oženo,
magari se na biu;
žena me na ko tuče,
san še no malo žiu.
Kruha san jo vprašo,
pa ona ga ne da,
za lase me poulicèe,
uon z hiše me pejà.

Bargeške dol mi sliče,
me s palco vdar na rit,
vsega me zasječe,
san speka kruha sit.
Foran se j' podaro,
na vjen, ki b: začeu,
baba mi je vmarla,
san speka ist veseu.

Peič smo porunali,
hvala bod' Bogù,
babo podkopali,
juhù — huhù huhù!
Babo podkopali —
juhù — huhù huhù!

Žena v košu.

Po cjesti gre an stari moš Doma ni tjela vinca pit.
za harbtan nese pleđen koš. tle v košo muore tiho bit.
Ga j' srejščo nieki šuoster mlad, Ist nesem ženo čjé na muost
uprašu bi ga groznuò rad, an varžen ženo dol pod muost.
al nese šila al smolo.

«Ne nesen šila ne smolè, Žena pod muostu flafota,
pa nesen ženo notar v koš'; moš nad muostu darhota.
doma ni tjela kuhati, O preljubi ti muoj moš,
u košo muore kukati. kakuò luštan tvoji je koš!

Spomin po umrli ženi.

Oj le lan' san se oženo, čjé na britof žegnani:
san si vzeu no lejdih ženo. «Žena moja, vstani gori,
Tala žena mi je umarła pa mi djete podojiš.»
na otroški ti pastejci, ««Jest ne morin gore vstati,
nič ni družga mi pustila kier me zemlja dol tišči.
ko no djete majhano. Obarni se pruoti duomu,
Bielga krušca mi nejčje jesti, tvoje diete je dojeno,
podojit ga niema kdo; ga j' Marija podojila,
jest gren klicat mojo ženo vsmiljen Jezus ga zibè.»»

Nuna.

«Za munjo ist puonj¹⁾, za munjo ist gren.
kier fanto jubila vič ne bon!»
U kloštar je šla, za munjo je bla;
pod okance je gledala,
tan dol j' zagledala huđeга,
stamp od svojga jubega.
«Tan dole ti lež', tan dole ti bod',
ist tebe častila vič na bon!»
V roke je parjela bukvice,
pod okance jih je varžela:
Tan dole ti lež', tan dole ti bod',
ist tebe častila vič na bon!»
V rokè je parjela rožinkraic,
pod okance ga je varžila:
«Tam dole ti lež', tan dole ti bod',
ist tebe častila vič na bon!»
Ta višnja munja pozvani,
te majše munje h molitvi ni
Biešta jo gledat, kam je šla!
Biešta jo gledat, kaj storlà!»
Tam gor na postejci dol leži,
te špikasti nuoš v sarcè darži.
Duo je uržuh, očja al mat',
no tajšnjo munjo v kloštar dat'?
Ona buoga ni viedela,
kaj je jubezan fantuška!

¹⁾ puonj — pojdem

Sinka boš zibala.

Jubca, povej, povej,
al me jubiš kaj?
Jubca, ne maraš nič,
če lih gre jubezen proč.
Ti se boš grivala,
isti pa nič.
O, naj se boš grivala,
sa se ne boš zastonj,
sinka boš zibala,
tist bo tuoj lon!
Sin bo v zibjelci spau,

ist pod oknom stau,
ti se boš jokala,
pa ist se smejav.
Jubca, podaj rokó,
jubca, vzami slovó!
Roko podala je,
milno jokala je,
granke točila suzè.
O, le toči jih al ne,
sa 'man parpraujeno
drugo dekle!

Te noč:m..

(Olej Štrekelj S. N. P.. 7. snopič,
št. 2663)

Te nečjen, te nečjen, Kar hišo zazidaš
si buožic za mé, an plačaš dugé,
še puž ima hišo, le pridi brezskarbno,
an ti si brez nje. le pridi po me!

«Kar hišo zazidan
an plačjan dugé,
ne boš vič za me.»

Petelinček je zapel.

Petelinčič je zapieu,
daničica je paršlá,
oj predraži j' slovo vzeu,
jubca je zajokala.

Ne jokaj, jubca!
Ne jokaj, jubca!
Za osan kratkih dni
se bomo vidli spek.

Tolminke.

Presnete Tuminke,
kakuò so lepè!
Majo židjove kikje
an koraude zlaté.

Nevesta.

Le počaso z njo,
le počaso z njo,
da jo ne prevaržemo,
če na drugi kraj,
če na drugi kraj,
če h ni drugi materi!

Parpeljal' smo jo,
parpeljal' smo jo,
no novičo pro mladó,
ki lijepa je,
ki mlada je
in dobrega sarcà.

Vabilo.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič, štr. 3219)

O le prid', le prid', muoj puobič, Či luč na bo gorjela,
gor na okne ušafaš kjuč. sa bo svetlâ lunica,
Ti boš kambricu odperju, u kambric' bon sedjela
ist bon paržgala luč. an jubezan djelala.

«Ki poreče pa ti mama,
ki jubezan djelama?»

Fant in deklé.

Oj le nizko solnce sije,
oj še le niži gre,
oj le drjeve puojmo h jubcan,
to naše vesejé.

«Oj le jubca, dobro večer,
si sama le doma?»

«Oj, le prid', le prid, muoj
[puobič,
sa bomo gobadval!»

«Oj, prepozno san ist paršu,
nazaj bon muorou it;
oj, vse, kar san ti povjedu,
na pamet' mĵ daržil!»

«Oj, na pamet bi daržala.,
da b' muoj za višno biu.»

«Oj, maj druge ist na ozamen
ku lih samuo tebé.

«Oj, maj druge ist na vzamen
za višno ti umarješ.»

Prazno kesanje.

«Ne maram ne za senožeta,
ne maram ne za njive,
mi se zdi, di tan počiva
oj diete mojé.
Še an pušjac ti bon nardila
gor na sarčace tvojé.»

«Ist ga nečjen tvojga pušja,
sa miela si m' ga dati,
dokler san živeu še.
Hudobna s' bila tekrat
potroštati ga nu malo,
sa sarce mi j' zdihvalo
zmerjân, zmerjân h tebé.

Zastonj po tim pasánim
z jokanjen tvojim praznin,
kjer sîda gren v puščavo,
da tan v nji zaspjén.
Prekleti so jeziki,
ki uržuh so vse tuó;
za tiste bo večni ogenj
na more bit nebuó!»

Snubci gredò.

Oj mama, oj tata,
snubiči gridó!
Oj, kaj im damó?
Pudgana j' vkrepala —
an piskar jo bo.

Naš maček.

Tujčak - mačak,
kje si biu?
«Tan na Kale
par kaplane.»

Ka si djelu?
«Stjene viu.»
Ka si vduobu?
«Vse zapiu.»

Narodne iz Prosnida.

Rinko zlomila.

Rinko zlomila,
u ohin je skočila,
jubezen mojã
van po prahu je šla.

Stara ljubezen.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 4063 - 4068)

Na starin vohnjišči
red vohin hori,
ta stara jubezen
se spet ponovi.

Ves teden sem pravil...

Ves teden sen pravu:
«U nedeljo senjen¹⁾.»
Je peršla nedelja —
jez krave ženem.

¹⁾ senjen — semenj

Drejc in ljubica.

Lupca mala
po podu skakala,
Drejc jo je ujeu,
za den hirm¹⁾ jo je upeu.

¹⁾ hirm — grm

Svatje gredó.

Mati, o mati,
noviči hredó,
vzomite von kjuko,
kompir vem snedó.

Naša stara.

Naša ta stara
je hudã ženã,
ker župo je skuhela
brez čenče¹⁾ bobã.

¹⁾ brez čenče — brez nič

Narodne v italijanskem pravopisu.

To hočem.

An punast liet je miela
an liepa tei na rosca
an ta te ma morosa
an to gion¹⁾ miete ia.

¹⁾ gion — hočem

Sama sem doma.

(Glej Štrekelj S. N. P., 7. snopič,
št. 3209 - 3216)

Le pride, le pride!
Sen sama doma,
ne oče nie matere,
bo srengia¹⁾ tuoiã.

¹⁾ srengia — srenča, sreča

Pleši, pleši, vrana!

Plesce, plesce, urana!
«Ne moren plessate, che san sama.»
Plesce, plesce, cuos!
«Ne moren plessate, che san buos.»
Plesce, plesce, sracoleg¹⁾!
«Ne moren plessate, che san sit.»

¹⁾ sracoleg — srakolič, sokolič

Mati je zmetla maslo.

Ma mate u saboto
ie smetla batudo¹⁾
sonsu popila
ne capie mene.

¹⁾ batuda — pínjeno mleko

Nabožne in legendarne.

Pojmo, pojmo z Bogom spat!

Pomo, pomo z Buogan spat,
s svetin križan prebivat,
Duor je z Buogan, on je z njin,
Jezus je Marijin s'n,
Marija križe nos',
svojga sinka pros',
Svet Petar je tan z Rima,
nebeške ključe ima,
operja tin dušican;
odprite tudi našin,
naj pr'dejo gor k vašin.
Naše za vaše,
vaše za naše
naj bojo Boga prosile
u nebešk'n veseji.

Čudež v Galileji.

Marija je tan prosila za nas
u Galilej' na očetni¹⁾ čas.
Marija je prosila svojga sina
za svate ki nimajo vina.
Jezus zaukaže jogran takuó:
«Napunte ta varček s lišno uadó,
dajte ga piti staremu Simo,
naj on poskuši to vino!»

Star Simon poskuši uadó,
 On pa ni vjedeu, odkuod je tuó,
 hitro poupraša ženina:
 «Odkuod imaš to vino?»
 Ženin mu odgovori:
 «Jezus je usmiljeneša sarca,
 naj manka kruha al vina,
 Jezus napraujeno ima.»
 Kaj se zdaj na sviete zgodi?
 Tan so judjé povabljeni bli,
 pijejo, kunejo pijani.
 Kaj pravi pa Kristus nad nami?
 Svet zakon je velik zakrament;
 kdor ga obdarža, bo v nebesa vzet,
 Sam Buog v paradizu ga je postavó;
 Adam je za Evo pomau.

) očetni — oheetni, ženitovanjski

Tam stoji vrtec...

Tane stoji vartec,
 ta vartec ogradjen,
 ta vartec je pun rožci,
 tih rožc je nasajen.
 Tode pride anjo,
 te anjo gor z nebes,
 anjo ji vtargó rožco,
 to rožco dišočo.
 Podau jo je Mariji,
 Mariji Devici,
 Marija jo j' dahnila,
 zanosila Jezusa.
 Devet mjescu ga j' nosila,
 celih mjescu devet,
 to nuoč ga je rodila,
 to nuoč na sveto nuoč;
 to nuoč ga je rodila,
 to nuoč na sveto nuoč.

Marija je zaspala...

Marija je zaspala
 pod lipco zelenó,
 take sanje j' sanjala
 Devica Marija:
 Na rožca ji je zrastle
 na sred nje sarčaca,
 tista rožca mi spožene
 rumene varhe tri.

Parvi varšic mi spomeni
 na dno tegá morjá,
 drug varšic mi spomeni
 okuol celgá svetá,
 trejč varšic mi spomeni
 goré v svetó nebuo —
 Pod korninco je lipca,
 ta lipca zelená.
 Tode pride anjo,
 te anjo gor z nebes:
 «Lipca, te bon nik uprašo:
 dopoviedat ti mi maš,
 kakuó ti je na sviet',
 na ti čarni zemlji?»
 «Takuó mi je na sviete,
 na ti čarni zemlji,
 da Božu se usmili
 goré v svetuo nebuó —
 Mat' otroka rodi,
 goré mi ga redi,
 te otrok klíče očji
 stuo taužint hudih liet.
 Očjá se mu posmiše,
 mater' se hudo zdí;
 di b' vzela mat' no šibco,
 to šibco briezovo
 in de b' otroka stepla
 čez ramance močnuó,
 Božu b'se lepuó zdjelo
 gore u svetuo nebuó.»

Sodba.

Mi sprehaja marzu puot
od ne velike žalosti,
da san aržalvala Bogá,
Stvarnika celgá svetá.
Duga je rajža, kratka je pot
s tega svetá na drugi sviet,
Kar bon paršu na drug sviet,
Jezus sam pred mano bo
an mi dau bo rajtingo

od cielga mojga življenja.
Anjo bo mi pismo brau,
hudič mi bo na strani stau.
Dva anjuca se skleneta,
hudiča v pakó varžeta.
Grješnik, či bo zarjes takuó,
puojmo vsi kup v sveto nebuó.
Sveto nebuó an sveti raj
Jezus, Marija nam ga daj!

Na gori je kapelca.,

Na gori je kapelca,
kapelca žegnana.
Notre kleči Marija,
Marija vsmiljena.
Na roki darži sina,
to sladko ime,
Marija je zaspala
in vkradena je bla,
ukradli so jo Judi,
te hudi Judeži. —

Jožef Marijo vpraša:
«Kje je tvoj jubi sin?»
Marija j' odgovorila:
«V naruóci ga daržin.» —
Tan par svetin' grobu
je bluo jogro dvanajst.
Med njimi kleči Jezus,
to sladko ime,
gor je roke vzdigno
in je požegno vse.

Marija prosi za grešnike.

Kaj za en trošt nuj veseje,
ki na nebeseh se znajde vse?
Marija v trono sedi,
Jezusa v naruóč' darži.
Kakuó se ona vsa svetj
ko sonce, luna zvезде vse!
Ona pros' za griešnike,
Ti grješnik bolan ležiš,
njemaš zdravja ne moči.
O, prosi, prosi mašnika,

da ti parnese Kristusa,
da ti bo duša sprizala.
Grivaj, grivaj grēhe tvojé
an pobuojši življenje,
da puojdiš v zveličanje,
sadaj, sadaj — v življenja kraj
an pej' dušo v sveti raj!
Jezus, Marija nam ga daj
vsēn dušan v sveti raj!

Marijin pogreb.

(Glej Štrekelj S. N. P., III. snopič, št. 406 - 411)

Nocó je Marija vmarla,
nocó je Marija vmarla.
Štierji anjuc' jo zadenejo
an jo nesjó podgrebo.
Tan jih je srejšu Jezus,
tan jih je srejšu Jezus?
«Ki neste vi anjuc' h pogrebu?»
«Mi nesmò mi Marijo.»
«Dol denite in počivajte,
di bon videu mojo mater,
da se bon nad njo razjoko
ko vsako dete po svoji mater'»
«Mi ne smemo počivati,

mi ne smemo pokazati.»
«Dol denite in počivajte,
di bon videu mojo mater,
da se bon nad njo razjoko
ko vsako dete po svoji mater'»
Vi, Marija, tega nieste zaslužila,
da bi v čarni zemlji bila.
Vi, Marija, pujte h nebesan
z dušico an telesan!
Tan gore bote Boga molila,
sveto Troico bote častila.»
Buoh nam daj vsjen gore priti
an pokuoro vsjen storiti!

Tri rožice,

Tane mi rastejo rožce tri,
tane mi rastejo rožce tri,
tane mi rastejo rožce tri.
Parva rožca je še liepa,
liepa rumena usiničica,
liepa rumena usiničica.
Par sveti maši jo nucajo
za no sveto samò Oščico,
za no sveto samò Oščico.
Mašnik jo gor uzdigujejo,
judé se ji dol parklonujejo.
Druga rožca je še liepa,
liepa je tarta vinjenaska,
liepa je tarta vinjenaska.
Par sveti maši jo nucajo
zано samò rešjno kri,

zано samò rešjno kri
Mašnik jo gor uzdigujejo,
judé se ji parklonujejo.
Trečja rožca j' se liepa
liepa Devičica Márija,
liepa Devičica Márija,
Usmiljenga Jezusa j' zibala,
Usmiljenga Jezusa j' zibala.
Jezus je majhen, pa je svet,
v rokah darži vasuojen svet.
Jezus je usmiljenga sarca,
kar mi ga prosimo, on nam dá.
Stvaru nam zemljo in nebuò,
človjeku j' dau dušo nuj teluò.
Bod'te češčena, Marija vi,
hnade ste puna nuj časti.

Marija na Svetih Višarjah,

(Olej Štrekelj S. N. P., III snopič, šlv. 405 - 465)

Marija je zguoda vstala,
u čisti uadic' se je umila
inu se je napravjala
na jubo sveto Lušarjo.
«Mati moja, gren tud' ist z vami.»
«Sinič muoj, doma ostani,
pretežek si za nositi,
premajhan si za hodit.
Le gor, le gor za mano,
na jubò svetò Lušarjo!»
Marija ji na goro paršla,
dol nazaj se j' oglednila,
dost ruomarjo je zat vidla,
ki so rožinkranc molil'.
Marija je v cerkvo paršla,
svojga sina je notre najšla.
«Sinič muoj, san te doma pustila;
se le tle san te znajdila!
Sinič muoj, kj djelaš le tuò?»
«Mati moja, griešnikan griehe odpuščan.
Mati moja, niesan le tle,
san po vesuojnim svietu.»
Sveta maša se je brala,
Marija je z andohtjo par nji stala.
Sveta maša je komplila,
Marija je z utarja stopila,
dol je pokleknila
on za grješnike sprosila.

Duše v vicah.

Obedan ne vjerje, obedan ne vje,
kuò vjerne duše u vicah tarpè,
Kličejo, upijejo san na te svjet,
da bi jim mogli pomati iz vic.
Kuò čjemo pomati tin dušan iz vic,
kjer nuoč ino dan za blagan želmò?
Boš videu, ti grješnik, kakuò bo huduò,
pustiti boš muoru posvjetne blaguò,
se boš tresu ku šiba se buj ku timprot
na svjete si stuoru premalo dobruot.
Boš videu v nim kraju anjuce lepè
in na tin družin hudičje strašnè.
Marija Devica pod tronon kleči,
pros' noč inu dan za nas grješne judi.

Tri kaplje Kristusove.

Na travnice je hišca,	k' je Kristusovè.
ta hišca je lepà,	Druga kapja jo gre
v ti hišci je mizca,	na vinjene glavè,
ta mizca je liepà.	oj vinjene glavè,
Na mizci je kelih,	kjer so Kristusovè.
te kelih je zlat,	Trečja kapja jo gre
oj te kelih je zlat,	na visoke gorè,
kjer je Kristusu brat.	oj visoke gorè,
V tim kelihe je	kier so Kristusovè.
tri kapjè karvè.	(Par ti zadnji večeri
Parva kapja jo gre	je bluò jogro dvanajst,
na to žitne poljè,	je bluò jogro dvanajst
oj na to žitne poljè,	an naš Jezus trinajst.)

Grešnik, delaj pokoro!

Grješnik živiš na svjete v velikih oferstih ¹⁾ .	Kulku tavžint judj
O, grješnik in grješnica, pokuoro djelita,	tan dol v paklu gori!
sa vjedva dobro viesta, da umreti morata.	Ist pa se troštan priti
Jezus na svetin križu je granko smrt storiu,	h nebeškin ojcet ²⁾ .
za me ne zate, grješnik,	Tan anjuci lepuò puojejo,
je sveto rješno kri preliu.	Bogu hvalo an čast dajejo
	za vse gnate in dobrote,
	tar Buogu uživajo.

¹⁾ v oferstih — v ničemurnosti

²⁾ ojcel — očet, ženitovanje

Moja ura bo prišla.

Moja ura bode paršla	so me učil' lepuò
morebiti nacò,	pogosto moliti,
obednega tovarša še z mano ne služiti Bogu.	
	[bò. Ist niesan nič maro,
Muoj očja an moja mati	san živu garđuò,

po moji namarnosti
san dušo zgubò.
Puj, duša, puj, duša,
kjer zaslužla se boš,
al v pako al v vica
al v sveto nebuò.
Tan v paklu je ogenj,
tan v vicah takuò,
ist puojd'in v nebesa,

tan gore j' lepuò.
Ist buožac di b' vjedu,
kuò gor je lepuò,
pokuoro bi dielu,
bi grieha na bluò.
Oj, Jezus, Marija,
se vsmiltà čez me,
se vsmilte čez duše,
ki v vicah tarpé!

Svet Čincjanas.

(Niso stihì, temveč s poje z določenimi kadencami).

Svet Čincjanas je zguoda vstò,
u čisti uadici se je umò.
Kaj donas za telì dan?
Donas je sveti petak sam;
an svet Čincjanas se j' pobrau
na lubò svetò Lušarjo.
Gor pod an križ velik je paršù,
veliko maltro je začeu premišjovat:

«O muoj Jezus, kuò lepuò
tvoje svete rance cvadò,
tikaj te velike ku te male.

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

O muoj Jezus, duò je takuò vaše sveto
Glavico gejšlo nuj prebodo?

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

O muoj Jezus, duò je takuò vaše svete
ročice gejšlo nuj prebodo?

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

O muoj Jezus, duò je takuò vešo sveto
stran gejšlo nuj prebodo?

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

O muoj Jezus, duò je takuò vaše svete
nožice gejšlo nuj prebodo?

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

O muj Jezus, kuò vaše svete
rance cvadò takuò te velike ku te male!

Hudi judi, hudi gejšli Nazariji!

Tan gor Jezus reče:

«Tikaj an tikaj jih je paršluò
čez sveto Lušarjo.

obedan se ni na mojo maltro
zmislo ku an san Čincjanas.»

Marija uprašà Jezusa,
Jezus uprašà Marijo:

«Ki bon dau za an lon an plačilo
temu človjeku?

Vsaki petak naj mol' tole molituco.
Pred smartjo pošjan tri anjuce,
na trečji dan prin¹⁾ sam puonjla

¹⁾ prin — pridem

Sodni dan.

Oj, kaj čakaš človek hrješni?
Le zapust' tvoj grješni stan,
predomisli, da te čaka
grozoviten sodni dan!
Dan te čaka, hlej, v katerim
Kristus Jezus, tvoj sodnik
z nebes pride vas arsardjen
i ne vič odrešenik.
Dan te čaka, lej, u katerim
pred judmi vsega svetà
strašno ratingo za hvisno
ti boš dau lebnà tvojgà.
Dan te čaka, le tresi se,
lej, u katerim z angelcam
gor u nebeseh al' z hudiči
v pako s truplan pojmeta.
Pa popriet bojo na ti zemlji
grozovitne te vojské,
strašna lakut, strašna žeja,
se prelije dosti karvé,
bo souražu sin očeta,
ne bo vič usmilnosti,
na bo maro mož za ženo,
na bo maro za sini.
Dan prot' družemu ti vietri
pihal' bojo z usò močjò,
to zbuskanje an tuo strejanje
čuło se bo v ajarje.
Bojo tresli ti tresnovi
grozovitno vas te svjet,
bo pozgerjala ta zemlja
vaše mjesta z judmi vriet.
Čela pokajo in bregovi,
se vzdiguje to morjé,
čarno ustalo je to solnce,
doli padajo zvezdè,
Niema svetlove ta luna,
pa karvava zdaj je vsa,
vse se joče, vse se trese,
je konac tega svetà.
Sriepa ujiza tromba angelska
od starih kraju čuje se,
adan glas mi tako pravi:
«Gor vstanita, duše vse,

Gor vstanita vi te martvi,
 te prestrašni dan je tle!
 Gor vstanita an san pridita
 na dolino te sodbé.
 Gore ustajajo veseli
 ti zveličani vsi lepi
 ti fardamani vsi čarni,
 vsi prestrašni in srepi.
 Z tin angelci na desni
 ti zveličani stojó.
 Na čeparni¹⁾ ti zgubljeni
 se z hudičjan trešajo.
 Je s tin angeli ta buožac,
 je s tin hudiči ta bogat,
 na tin desnóm ta hčERICA,
 na čeparnin¹⁾ je ta mat'.
 Moš od žene, brat od brata,
 sin od svojega oči —
 strašen loček: 'dan zveličan,
 'dan fardaman vekomaj.
 Zdaj se odperjajo nebesa,
 o, poglej, poglej te križ,
 vse se joče, vse se trese,
 samuó ti se na buojiš.
 O, jokaj se, o, tresi se,
 buoga duša, vekomaj!
 O, jokaj se z cjelin sarcan
 za grjehe tvoje sedaj!
 Srepuo ueče, jamaneče²⁾
 te fardamani človek:
 «Pakó, odpri se, ka me čakaš,
 i požri me frišno spet!
 Dol padita, vsi bregóvi,
 in požri me, ti zemljá!
 Kaj bon sturu pred sodnikan?
 Kaj bon sturu jist sedaj?
 Kaj mi nucajo te lusti?
 Kaj mi nuca posvietna čast?
 Kaj mi nuca bogatia?
 Zdaj ist muorin v pakó past.
 Prekleti je mest', prekleta je ura,
 preklet tist dan, ki san grešiu,
 sa b' bluo buojš stuokrat an taužint,
 če se nisem biu rod'iu.
 Vse kompleto, vse kompleto,
 sin nebeški doli gre
 med tim ange'cem razjezen
 na dolino te sodbé.»

¹⁾ na čeparni — na levi, na čeparnia — na levem (krilu).

²⁾ ueče — veka (vekoff), jamaneče — jojmenek, toži
 (j-monekati — tčžiti).

SVETOVNA VOJNA V LJUDSKI DOMISLJIJI

1.

Svetovna vojna ima kakor vsak velik pojav svoj pomen za vse platj človeškega udejstvovanja, med drugim tudi za najvišja človeška prizadevanja v področju umetnosti. Vse panoge umetnosti črpajo zadnja leta tudi iz svetovne vojne. Bodi vojna za svet in človeštvo v končnih obračunih dobrota ali zlo, oplajalnega vpliva na ustvarjajočo domišljijo ji ni mogoče odrekati.

Narodi, ki so bili kakorkoli zapleteni v svetovno vojno, so dobili izza konca vojne vsak svoje vojno slovstvo, vojne novele, povesti in romane ter nekaj vojnih pesmi. Umetna književnost stoji tudi pri Slovencih še zmerom v znamenju vojne. Najboljši naši pesniki in pisatelji so ji plačali in ji še plačujejo svoj umetniški davek. Vendar tukaj ne mislimo razpravljati o umetnem vojnem slovstvu. Radi bi sprožili nekaj misli o tem, kakšen vpliv je imela svetovna vojna na tvornost ljudske domišljije.

Ozemlje našega ljudstva, živečega ob plamenečih južno zapadnih mejah nekdanje Avstrije, je bilo vse v ognju. Svetovni požar je grozil, da se razbesni še globlje v zaledje. Poleg tega so bili Slovenci prisiljeni bojevati se pod zastavami svojega krvnika. Kar je davno prej bolelo Leopardija, ko je tožil o svojih rojakih v pesmi «All'Italia»:

O beden ta, ki v vojni ugasne,
ne za rodno grudo ali ljubečo
ženo in drage otroke,

temveč od tujih sovražnikov,
za tuje ljudstvo!')

to je veljalo tedaj v še večji meri za Slovence, ki jih je Avstrija zagnala v take škripce, da so se morali kot južni Slovani bojevati zoper južne Slované, Ruse in Italijane. Najboljše glave so slutile, da bi zmogovita Avstrija v zvezi z Nemčijo izvedla svoje vse-nemške načrte, ne mēneč se za potrebe in želje manjših narodov. A razumništvu je bilo vplivanje na nerazsodno množico popolnoma zabranjeno, če se ni gibalo v mejah najodvratnejšega, najččešče zlaganega, hlinjenega avstrijstva. Svojega pravega mišljenja in čuvstvovanja nista mogla prosto izražati ne razumništvo ne ljudstvo. Kdor je v skrājni, neznosni ogorčenosti, v trenutku neprevidnosti ali v minuti, ko je vino govorilo iz njega, vendar dal duška resnici, ki je prikrita živela v vseh srcih, je zapadel orožniku, temnici, rablju, nemškemu svincu. Ta vsiljena javna hlimba je tiščala vse naše ljudstvo kot mora in ga vsega napolnila z občutkom neznanskega ponižanja, obenem pa tudi z zavestjo, da hlimba in ponižanje ne moreta večno trajati. V svoji celoti je naša ljudska gmota prenašala vojno in njene grozote kot pravo šibo božjo s krščansko pohlevnostjo, z brezmejno potrpežljivostjo, ki ve, da bo nasilja prej konec kakor nje, s čisto slovansko vdanostjo, da ne rečemo topostjo. «Podplat je koža čez in čez postala», se je zdelo človeku, gledajočemu izžete, utrujene obraze, strmeče skoro brezizrazno v sivo, megleno bodočnost.

Po drugi strani je prav vojna marsikatero življenje do dna razgibala. Ljudi ki so se dotlej otepali s pusto, enolično vsakdanjostjo, je pahnila mahoma v središče svetovnih dogodkov, v čisto nove

1) Giacomo Leopardi: Canti. All'Italia, 54-58:

Oh misero colui che in guerra è spento,
Non per li patrii lidi e per la pia
Consorte e i figli cari,
Ma da nemici altrui
Per all'ra gente...

razmere, v prej neslutena naključja. Postopanje in poleganje po vojašnicah, bolnišnicah in strelskih jarkih je potisnilo marsikomu svinčnik ali pero med prste. Nešteti posamezniki so beležili svoje doživljanje v pismih in dnevnikih. Temu in onemu je domišljija zakrilila tudi kam više. Nastajale so ljudske pesmi. Nekatero so se prepevale ali prebirale v večjih družbah. Če bi mogel človek vse take proizvode zbrati, bi se med brezpomembnimi smetmi in plevami našlo gotovo tudi marsikatero kleno zrno. Prej ali slej se bo morda lotil kdo tudi takega zbiranja. Čeprav je naša doba elektrike in strojev pesniškemu ustvarjanju manj naklonjena, tvorne sile ljudske domišljije vendar ni povsem izpodjedla. Kakor so prejšnja stoletja — zlasti doba turških bojev — pustila na dnu naše narodne duše umetniško usedlino v obliki bajk, pravljic, legend in pesmi, tako moramo domnevati, da tudi svetovna vojna ni in ne bo ostala brez sledov v našem ljudskem pesništvu. V tem nas potrjujejo nekateri proizvodi, ki jih imamo pred očmi in jih objavljamo v podkrepitev gornjih izvajanj.

2.

Čisto v smislu celokupnega našega ljudstva je n. pr. doživljal svetovno vojno rudar **Franjo iz Idrije**. Zakročil je več zajemljivih in v raznih posameznostih precej svežih pesmic o vojnih letih. Trpko usodo svojih rojakov je zgostil v naslednje proste stihe:

Drago ljudstvo!

Drago luctvo ti,
kaj s tabo se godi
že leta, leta tri,
da pobijaš in zmrzuješ,
glad preganjaš in se potiš,
tak da gre ti vse v križ?
Samo za bogatce se trudiš in živiš,
za plačilo pa največkrat svinca dobiš.

Čudni položaj, v katerega je zašla cerkev, ko so bili njeni škofje in dukovniki po sovražnih si državah prisiljeni moliti za zmago in navajati tudi vernike k molitvi, ki je morala spravljati Boga v zadrego, ker je v Avstriji blagoslavljala avstrijsko orožje, onstran fronte pa orožje nasprotnega tabora, je našel v idrijskem Franju nemilega sodnika. Srdito se je že l. 1916. zaganjal zoper zlorabo vere za prelivanje krvi:

Božji namestniki.

Božji namestniki pravijo tako,
da moramo pobijati in vojskovati se.
Pa Bog vse drugače je učil:
da kdor z mečem se bode bojeval,
bode z mečem dokončal.
Zatorej vidiš, frakar ti,
da tvoja vira prava ni,
ker Bog lubezni nas učil,
ti pa bi nas rad ubil.
Prvi stopil je na plan
voditel vaš, gospod kaplan,
in vojska priporočal je —
tak on Kristusov namestnik je.

Zavidanje gospoda kaplana, ki mu ni bilo treba k vojakom, je Franju navdihnilo tudi naslednjo pesem:

Vojaški stan.

Danes glih o polnoči,
ker tovariš tako lepo smrči,
moram jast na postnu stat'
in premišlovat',
kako je biti soldat.
Drugi doma pri ženki spijo,
jast pa moram le sam.
Drugim ženka posle postelev,
jast pa le sam.
Drugim ženka veš opere,
jast pa le sam.

Drugim ženka frušteku kuha
 in prinese njim vode za umit'
 jast sem pa ubogi vojak pobit.
 Druge ženka polubuje,
 mene pa srce boli,
 da čutim toliko gorja
 okoli mojega srca,
 da povedat' se ne da.
 Tak je moj vojaški stan,
 gospod kaplan;
 tebi pa vse kuharca naredi,
 ker vojak biti nočeš ti.

Nekakšen pesniški življenjepis vsebuje pesem:

Ubogi Franjo.

Mesto Idrija je lepó,
 noter Franju bilo je hudó.
 Noter zrasel in se rodil,
 potem pa h knapom je dobil.
 Noter tolkel, martral se,
 potem pa k vojakom šel je.
 Pri vojakih bil leta tri,
 tam se tudi dosti trpi.
 Ko Franjo je od vojakov prišel,
 začel je vasovat',
 ker dekleta imel je rad.
 Potem poročil se z eno,
 z
 lahko vsak jo pozna,
 ker ona bila je za kelnarca
 in potem pa Franjeva lubica.
 Potem se poročil je žjo
 in vzel od fantov je slovó.
 Živel je žjo prav lepo,
 ona kregala ga močno,
 ker večkrat imel je suho grlo.
 Potem mu ženka sina je povila
 in hčerka je rodila;
 iz njima Franjo zadovoljen bil.

Potem pa pride gorje in solze,
ker Franjo mora iti od nje
noter v vojske.
Noter en čas bilo še fletno,
ker dobilo se žejo pa za jest',
sedaj mora Franjo pa le komis klest'.

Ko straži železnico prerokuje: :

Če ni moramo čuvat' železnica,
prišel pa bode čas,
ko bo šla železnica brez nas,
ko enkrat vojske konec bo.

S kraške fronte je kitica:

Brije, brije burja kraška,
žjo pribije krogla laška,
tak da ni za ven bit',
ker začne Lah grozit'.

A dasi je hud nasprotnik vojaščine in vojne, do
posameznikov, tudi če so Nemci, ne mara biti kri-
vičen. Čast, komur čast:

Oberlajtnant Falkenberg.

Oberlajtnant Falkenberg,
dober mož in inženir,
ne boji se ga noben hudir,
učasih malo hud,
pa dober kmalu tud',
dal bi vse, kar ima,
da b' kompanija zadovolna b'la.

Konec vojne namerava praznovati po ukoreni-
njeni slovenski šegi pri vinu:

Prišli bomo vkup.

Kako pa ti, moj brat?
Al bi ga kaj rad,
takega kot učas',
da smo govorili na glas?
Prišli bodemo vkup,
naredili ga bomo en kup,

tak uroče nam bo,
čeravno zima bo,
Vojska se noče končat',
midva ga ne moreva fraklát,
Pa Jerebča ne smeva odstavn',
ker je dober za kaj popravt',
če družga ni,
pa njega naredi.

Pa ne le vinskih, tudi družinskih sladkosti si
obeta od konca vojne:

Ko vojska bo minila

Draga žena,
kadar vojska bode menila,
bodeva se zopet lubila.
A sedaj nama ne pusté,
da bi dela skupaj naj' kosté.
Če vojska trajala bo,
nama pa še hujše bo,
ker ne bova mogla skupaj prit,
da bi dela skupaj...
Pa tisto vse prestane se,
samo da lubezen med nama je.

Manj prisrčno zveni pogovor z ženo, ko odhaja
na vojno. Pa ker je mož v tem pogovoru Jaka, ne
Franjo, pesem najbrže ni ciničen odmev lastnih iz-
kušenj, temveč nagajiva zabavljica nezvestim ženam,
podobnim efeški vdovi, ki je v noči neutolažno jo-
kala na svežem grobu svojega moža, a se je dala
končno še tisto noč potolažiti v objemu usmiljenega
vojščaka.

Pogovor z ženo ob slovesu.

«Oh, Jaka moj, meni ne bo za živeti brez tebe,
ker te tako ljubim jast.
Srce mi bode počilo
od samega gorja.»

«Le volno potrpi, ženka moja,
boš družga si izbrala, še bolšega kot sem jast,

ga bodeš še bol lubila kot mene.
Le varuj se, da ne boš od njega kaj dobila,
ker potem meni ne bo
za priti mi domov.»»

«Oh, Jaka ne govori mi tako grdo!
Jast naj bi se v družega zalubila,
ker tebe lubim tako?»»

«Ravno zaradi tega, ker lubiš mene,
bodeš družega še bol.
Ker ženske imate le na strast do moških,
ne pa lubezen.
Ve ste, da vam mož donaša in služi,
ve ga očete pa gospodarit',
da pri vas mož le sužen je in pokoren.»»

V istem duhu je tale kratki zapisek:

Pa ona grimala se bo,
ker mož ji bo nazaj prišov
in ženo bo koštrov¹

Franja samega rišejo mnogi srčni in strastni
utrinki kot ljubečega moža. Nekateri teh utrinkov so
tako intimni, da jih tukaj ni mogoče vseh navesti.
Živo hrepenenje po ljubljeni ženi izraža n. pr. na-
slednji:

Ali lubica mojã,
le volno pretrpi te gorjá!
Morda prišel bode čas,
da uživala bova naj'kras.
Še krasneje bo potem,
ker lubezen bo kot lem,
bova skupaj se sprijela
in skupaj bova živela.

Podobna je šaljiva primera o puški in ženi:

Ko sem fantič bil še mlad,
s puško v roki bil sem rad.

¹) koštrov = kuštral.

A sedaj me boli,
kerpuška zame ni,
ker ženka 'mam domá,
ker puška zame ni,
žjo bi kratkočasil se,
večkrat tudi b.... je.

Z dobrodušno šegavostjo zavrača ženine sumnje,
da ji je nezvest:

Mislila si draga ženka ti,
da druge ženke lubim, tebe ne.
A jast lubim le eno, katero sem si izbral.
Zakaj bi skrunil druge, ker še zate me
Ipremalo je?
Če bi drugi le kolkaj dal,
bi tebi ne zadostoval.

Poleg vsakdanjih ali posnetih motivov ima Franjo tudi precej čisto svojih. Izraz je često medel, neokreten, a pogosto nas preseneti krepka domislica in izvirna jedrnatost. Njegove popevke so vsekakor dokument o dobi, v kateri so nastale.

3.

Kakor med Slovenci so se porajale vojne pesmi tudi med drugimi avstrijskimi narodi. Tukaj se omejimo na par slovanskih, ki vsebujejo kaj značilnega za naše kraje, kjer so nastale.

Preprost hrvatski vojak — recimo mu Ivan Jurković — ki je najbrže služil pri 97. tržaškem pešpolku in je moral s svojim kadrom delj časa ciginiti po slovenski Štajerski, je imel navado, da je pisal svojemu dekletu skoro vsak teden daljše pismo, zloženo v desetercih. Naj v prevodu podamo eno izmed njih, tisto ki posebno nazorno, ne brez rahle šegavosti in ironije, riše zaledje in ozadje pošastnega zmaja, znane pod imenom «avstrijska armada». Zdi se nam «redna objave tudi zato, ker je v njej precej zvesto izražen splošni duševni odnos avstrijskih slovanskih množic do avstrijske oborožene sile in vojne. Slo-

vansko trpno prisostvovanje, popolna duševna odsotnost, ko vpreza nasilni tujec tudi slovanske množice v svoja samogoltna prizadevanja, otroška zaverovanost v lepšo bodočnost, potrpežljivo čakanje v blatu in ponižanju in trdna vera, da se bo nekdanj vse nezasluženo trpljenje končalo, to in še marsikaj drugega je nevsiljivo, skoro prikrito izraženo v tem idilskem pismu.

Pismo o najini ljubezni.

Bil je trideseti dan srpana,
ko mi puškica je bila dana.
Z njo na ramenu sem se obračal,
hodil sem in tja, ljudi zavračal.
V petek, ko je poldne zazvonilo,
me povelje tja je dodelilo;
a ko se v soboto zvon razleže,
težke službe te me spet odveže.
S puško zdaj se nisem več obračal,
hodil sem in tja, ljudi zavračal.
Osem ur sem moral v službi biti,
osem uric puškico nositi.
Potlej dvakrat osem ur prostosti
so mi dali; bilo je zadosti.
V urah, ko me puška ni težila,
se mi je ta pesem naredila.
A ko puško sem imel na sebi,
vsaka misel bila je pri tebi.
Da te takrat uzrl je pogled moj,
bi se bil zasramoval, da joj.
Ti še gledati bi ne hotela,
nad menoj bi jokati začela.
Ko mi puška ramo je težila,
zunaj voda od neba je lila.
Da si videla me: skoro bos
sem se s puško močil skoz in skoz.
V blato sem se ves globoko vdiral,
moker gori, doli ekserciral.
Škornjev mi še niso bili dali,
moji pa so bili že razpali.

Kar brez nogavic sem v koži sami
 se prestopal s puškico na rami.
 Glej, že petdeset je dni za mano,
 kar zastonj mi cesar daje hrano.
 A da me je pustil še pri tebi,
 škornje jaz bi še imel na sebi,
 bi ne bil tako se tukaj zbosil,
 bi obut cesarsko puško nosil.¹⁾
 Težko, težko to je bilo zame.
 Puško moral vzeti sem na rame,
 z njo razmišljati o tebi, draga;
 pa vsa tožba nič mi ne pomaga.
 Kar sem tukaj puškico zasnubil,
 Bog le ve, kdaj bom te zopet ljubil.
 A ne gane moja se zvestoba,
 samo tebe ljubil bom do groba.
 Druga mi še v mislih ni nobena,
 ti edina boš mi zvesta žena.
 Puškico sem vrgel zopet z rame
 in povprašal, kje so škornji zame.
 Dvakrat sem se bil napolil ponje.
 To ti bilo je kaj prazne gonje!
 Ves premočen bil sem že do niti,
 škornjev pa le ni biló dobiti.
 Bos bom moral še okrog capljati,
 bos cesarju težko stražo stati.
 Vse to bom še moral s sebe vreči,
 preden tebe mogel bom doseči.
 Glej, že zopet so me premestili,
 me še bolj od tebe oddaljili.
 Kar ločila naju so povelja,
 zame, draga, ni ga več veselja.
 Kar si, draga, ti mi bila vzeta,
 Nisem ljubil drugega dekleta.

1) Teh pomenljivih šest vrstic se glasi v izvorniku:

Evo ima več pedeset dani,
 što me cesar za badave rani.
 A da me je kod kuće pust'o,
 ja bin bio c'pele donio,
 ne bin sada ovud bos hodio,
 bin obuven puškicu nos'o.

Kje so časi, ko sva se ljubila,
 vkup sedela, sladko vince pila!
 Kamorkoli tukaj se okrenem,
 tebe ni; le v slamo se zadenem.
 Danes, draga, sem se malo šetal
 pa o naju take misli ugnetal:
 lahko tebi na mehki blazini,
 težko meni v štajerski krajini.
 Ako hočem kje kaj nakupiti,
 ženske me takoj začno poditi.
 Vsaka baba zmerom isto veka
 «Nega kruha, nega mleka!»
 in doda, ko goni me čez prag:
 «Spravi se mi, ti hrvaški vrag!»¹⁾
 Zdaj, ko ti mi več ne ljubiš lica,
 pesem ta mi bodi tolažnica.
 Kaj, da ti mi, draga, več ne pišeš?
 Ali venomer le solze brišeš?
 Često mi je v srcu želja vstala,
 da bi ti mi pesmico poslala:
 z njo bi lečil si boli pekoče
 in te, draga, ljubil še bolj vroče.
 Pa saj vem: to tebe ne vznemirja;
 zame se ti škoda zdi papirja.
 To pod jablano ti, draga, pišem,
 vzdihujé po tebi solze brišem.
 Ti morda na plesu se vrtiš,
 jaz prenašam tod svoj pusti križ.
 Danes je nedelja, sveti dan;
 jutri ta moj list bo odposlan.
 Zdaj vsak teden pošljem listič bel,

¹⁾ Teh osem vrstic o priljubljenosti vojaštva se glasi v izvorniku:

lahko tebi, ljubo, na postelji, spati
 al je meni težko u Štajerskoj stati.
 Kad ja iden štogod kupovati,
 onda žene počnu me tjerati,
 i ovako meni kaživati:
 «Nega kruha, nega mleka!»
 te mi baba niš drugó ne kaže
 nego: «Bježi, ti hrvaški vraže!»

potlej rad za ženo bi te vzel.
Pesem sem končal; zdaj se poslavljam
in te, draga, prav lepo pozdravljam.

Tvoj zvesti fantič
Ivan Jurkovič.

Neki Ukrajinec je bil skomladi leta 1916 z avstrijskimi četami pri Oslavju ob Soči. Italijanska granata je zrušila okope in popolnoma zasula desetnika, Ukrajincu pa samo noge. Med zdravljenjem je v bolnišnici zložil za svoje starše dolgo pesnitev «Vojakova usoda» v resnih, slovesnih štirinajstercih, ki jo tu podamo v slovenskem posnetku. Spominja na znane ukrajinske «dume», pol pripovedne, pol razmišljajoče pesmi z menjajočimi se motivi. Osnovna misel, da je zlo svetovne vojne kazen božja za človeške hudobije, je izvedena čisto v smislu slovanskega življenjskega nazora.

Vojakova usoda.

1. V italijanski bojni črti stoji kraj Oslavje;
že od junija¹⁾ ta kraj od bojev ves krvav je.
2. Tam zahodno od Oslavja majhna je dolina;
njena tla tako rdiijo ko rdeča glina.
3. Pa od česa so rdeča? Niso po naravi.
Rdečijo dan za dnem spopadi jih krvavi.
4. V sredi tiho in počasi se potoček vije.
Tam premnog že beden borec končal svoje dni je.
5. V temni noči te slepijo svetli žarometi.
Kriknil je kadet: «Naprej! Sovrag ne sme uspeti.»
6. Planili smo iz zakopov in streljali strumno.
Ukaz razleže se: « U naskok!» Mi pa naprej
lpogumno.
7. V strašen, le desetminuten smo se boj zagnali —
že na vsak korak so v trumah mrtveci ležali.²⁾

¹⁾ Od Junija 1915. — ²⁾ Ta začetek o naših brdih podamo tudi v ukrajinskem izvirniku, le namesto v cirilici ga natisnemo v latinici:

1. Tam na talijanskim fronti ležit mesto Slavia,
A v tim misti krov sja ljeje vid misjacija Junija.

8. Štiri častnike, tri strojnice smo tam zajeli,
a pehote osem sto ljudi sovragu vzeli.
9. Kriknil je kadet: «Še, fantje! Več jih polovite!»
Ni biló mu še dovolj sovražne sile zbite.
10. Ranjenci povsod ležijo, mrtvih brez števila.
marsikateri težko ranjen rad bi na nosila.
11. Tega je hudó zadelo, onega ubilo,
Tretjega raztrgalo — se uneslo, se umirilo.
12. Marsikdo se v krvi koplje, stoka zmerom huje,
od trenutka do trenutka smrti pričakuje.
13. Oj, leži tam bedni borec, kri izgublja, hira,
udogi, prenesrečni borec na bojišču umira.
14. Sanitejci ranjence odnašajo z nosili,
pionirji mrtve pokopavajo v gomili.
15. Zviška mesec skoz oblake doli se ozira,
a vojak leži prestreljen, zapuščen umira.
16. Sam leži na trdi zemlji, kri curlja, odteka;
za pomoč v tej sili odnikoder ni človeka.
17. Nima komu pozvoniti, pomoledovati;
sredi polja sam izdahne — več ne more vstati.
18. Vran od vzhoda prileti, s perotjo zamahuje;
sede mu na blede lice pa oči mu kljuje.
19. Kakor so vojaka ubili, so ga pokopali,
križ lesen so na gomilo mu prežgodnjo dali.
20. Križu ob straneh stojé granate in šrapneli;
prazni so — a malo prej so smrtno ga zadeli.
21. Ni tak strašno, kot se zdi, junaško smrt storiti,
za cesarja, za državo v boju kri preliti.

-
2. A na zahid vid Slaviji je mala dolina,
Tam zemlja tak zčervonila jak červona glina.
 3. Zčervonila v'd čogo? Ne taka jij vroda,
Zčervonila bo tam ščo dnja krovava prigoda.
 4. V seređini plive potik duže pomalenjko,
Ne oden tam bidnij žovnar zaginuv tjaženjko.
 5. Tamna nička, nic ne vidna, lefektori svitjat.
Kriknuv kadet: «Formic, hlopec! Talijani bižat.»
 6. Visočili mi z dikunkiv i striljali rizko,
Tu jde rozkaz: «Šturom, gura!» bo Talija bl'zko.
 7. Počali mi strašnij šturom trevav minut desjat,
Teper ščo krok desjat krokiv sto trupiv znajde sja.

22. Nevojaku grozna je od daleč vojna vsaka,
a vojak z veseljem pod granate odkoraka.¹⁾
23. Bedna mati dan za dnevom sina pričakuje.
Oj, sirota nič ne ve, da sin je več ne čuje!
24. Moli, mati, zdaj za sina, moli k Bogu v nebi,
da mu grehe odpusti in ga pokliče k sebi!
25. Daj za maše, kolikor le zanje moreš dati;
na tem svetu več ne boš ga videla, o mati!
26. Sina tvojega strašna zadela je usoda;
spet ga uzreš na sodni dan, ko stopi pred Gospoda.
27. In ti, oče, več ne hiti, duše si ne žali!
Ne doma, v tujini so ti sina pokopali.
28. Delí so ti ga pod rušo tam ob reki Soči,
tam bo noč in dan šumel v uho mu val pojoči.
29. Reka Soča metre tri samo ima širine,
a pozna vse krute bitke, zre jih iz globine.
30. Oj, ko nje valovi govoriti bi začeli,
tisoč milijonov bi granat lahko našteli.
31. Koliko se na zahodu je krvi prelilo,
ona ve, saj nje vodovje jo je tudi pilo.
32. Tam granate neprestano tulijo, bobnijo —
kot zadušnica vojakom, ki pod rušo spijo.²⁾

¹⁾ Te štiri vrstice se glase v originalu: :

21. Ne tak strašno jak sja kaže na vojni vmirati,
Za cisarja, za državu treba žitja dati.
22. Civiljnomu duže strašno za vojnu zladati,
Žovnirovi to veselo jak jde pid branati [= granati].

Ta presenetljivi avstrijski patriotizem, to pretirano navdušenje za smrt pod granatami je v strahovitem nasprotju z vso ostalo vsebino pesmi, ki je prav krščansko nemilitaristična. Umeti gá je treba pač kot nedolžno zvijačo, da bi cenzura pisna ne pridržala. K takim zvijačam so se takrat zatekali vsi nememški in neogrski avstrijski narodi, posebno tudi tržaški Italijani, kakor bomo še videli.

²⁾ To mesto o Soči se glasi v izvirniku: :

28. Pohovali tvogo sina pri rici, pri Soči,
De jemu bude spivati usi dni i noči.
29. Soča rika ne velika, tri metri široka,
Znaje vona usi bitvi ščo na její bokah:
30. Oj ko bi tak vona mogla, to bi promovila,
Kiljko tisjač milijoniv branat (= granat) vona čula;

33. Vran leti iz tujih krajev in žalobno kraka,
a doma premnoga mamica za sinkom plaka.
34. Vojna ta je kazen božja, nič ni v njej utehe;
zaslužili so ljudje jo za velike grehe.
35. V razuzdanost moralo je vsekati orožje,
prevelike so bilé povsod žalitve božje.
36. Ko prebiranje prišlo je — kdo naj to popiše?
Mnogim židom porazbili okna so in hiše.
37. Po vsi vasi bilo je vso-noč le vpitje čuti,
češ: naj vsi vedó, da zdaj odhajajo rekruti.
38. V krčmo krenejo, hrumé, neznansko napijó se,
potlej v selo planejo — pa okna vsa na kose!
39. Ko nedelja pride, v cerkev več poti ne znajo,
samo v krčmo; tam ves dan popivajo, kvartajo.
40. Zvečeri se. Godbo si najamejo v zabavo.
Z njo Boga le žalijo nesramno, kot za stavo.
41. Pa se zberejo na cesti. Smeh, da nikdar tega,
drzna šala, hihitanje se povsod razlega.
42. Sladek oken je nasmeh, deklet pa je še slajši.
Fantje se jim bližajo, k dekletom bi najrajši.
43. Tudi gospodarjev truma v krčmi se napaja
že od jutra; ob desetih ne odhaja.
44. «Čuješ, kum: zvoní. Pojdíva! Čas je v cerkev iti.»
«Ne mudi se. Merico ga dajva še zvrniti.
45. Dve četrti še na mizo brž, dekle, postavi!
Ko izpijeva — pa v cerkev!» kum veselo pravi.
46. Štirje kumi vstopijo. «Kako se kaj imamo?
No, prisedite, da malo skupaj pokramljamo!»
47. Govorijo to in ono pri kozarčkih žganja.
Eden pravi: «Sin me moj iz kočé zdaj izganja.»
48. Drugi reče: «Veš, kaj stori? Vse prodaj, prepíši!
Če ti sam ne moreš, pa še sin ne bodi v hiši!» —
49. «Žid, natoči! Vsak po eno čašo ga še dajmo!
Dober, kum, je tvoj nasvet. Zdaj pa domov
ikrevsajmo!»
50. Proti domu ziblje se kot kruljava kobila.
A doma se čudi, da je tretja že odbila.

-
31. Kijko raziv na zahodí krov sja prolivala,
Ona znaje, bo ona krov tuto popivala.
32. Nad tov rikov breprestanno branati litajut,
Nad mertvimi žovnirami «vičnaja» spivajut.

51. Žena se trdò zadere: «Lepe zglede daješ!
Dan na dan ob štirih zjutraj se domov pri-
[maješ.» —
52. «Pojdi, baba, pusti me! Kako — ti mene biti?
Jaz sem gospodar, da veš! Ti daj se pokoriti!
53. Če ti to ni prav, prodam; naj žid ves dom pobaše,
tebe pa naj v polje ali v les hudoba jaše!»
54. V drugem domu mati sina težko kolne, plaka.
Oj, ne ve sirota stara, kaj še sina čaka.
55. Tam se žena jeznorita na moža huduje;
ker ni takšen kakor drugi, ga z bedakom psuje.
56. Ondi sosed se s sosedom za mejnik tožari.
Dve, tri leta teče spor; ni jima stroškov mari.
7. Kamorkoli se ogledaš, vse napihnjeno, košato;
ta tako in ta tako postavlja se bahato.
58. Kdor je v mesto kaj pokukal in si kaj zasluži,
ta vaščana ne pogleda, z njim se več ne druží.
59. Zdaj se vse je spremenilo. Vse se še spreminja.
Stopi v cerkev: starke, deca, kakšna gospodinja.
60. Kar na ulici obrazov je, so neveseli.
Nihče več prešerno se ne vozi po deželi.
61. Kjer poprej so gostje pili, hrupno se smejali,
od gostilne le zidovi goli so ostali.
62. Kjer poganjali so pivci svoje premoženje,
samo temelj še stoji, opeka, zrito stenje.
63. Kjer je sina svojega nedavno mati klela,
zdaj le joče in žaluje — vojna ga je vzela.
64. Kjer moža je žena huda pitala z bedakom,
zdaj le toži, plaka za zgubljenim siromakom.
65. Kjer sta pravdala soseda se za kamen v njivi,
njiju ženi vdovi sta si dobri, neločljivi.
67. Zdaj ne v mestu ni ne v vasi velike gospode,
zdaj vse joče, vse trpi od težke te usode.
68. Če je kje nabor, se zdaj le malokdo napije;
mesto pesmi ali godbe rad se jok izvije.
69. Prej se v noči čulo je, kako drhal razgraja;
zdaj le žene plakajo, ko mož od njih odhaja.
70. Stara mati bridko toži in za sinom joče:
«Pojdi, sin! Sam Bog ve, kdaj bo svidenje mogoče.

71. Često sem težkó te klela. Zdaj pozabi vse!
Pojdi z Bogom, ljubo dete! Kdaj le vrneš se?»
72. Godbe, petja, ukanja ne vriskanja ni čuti;
mesto tega plač in tožba — žalostni rekruti,
73. Mati sina, sestra brata jedna objokuje,
deca plaka, ker ji oče mora v boj na tuje.
74. Odhajaje blagoslavlja oče brste mlade.
Nič ne ve, se li še vrne ali morda pade.
75. «Zbogom deca; naj nebo utehe bi vam dalo.
Mnogo gre jih moja pot, nazaj jih pride malo.
76. Sinko za prestopke svoje odpuščanja prosi;
saj ne ve, če bosta kdaj še gledala v okó si. —
77. Vse, kar tukaj sem napisal, je resnica čista;
zdaj izročam jo zaupno vrstam tega lista.
78. Leto je tako minilo, drugo se končuje;
mati sina, žena še moža zastonj sčakuje.
79. Zdaj pa čas je, da bi mi lepo Boga prosili,
naj nam prizanese bič, ki smo ga zaslužili.
80. Kdor bo pesem to prebiral, prosim najsrčneje,
če bi bilo kaj narobe, naj mi v zlo ne šteje.

4.

Prej smo v zvezi z Jurkovičem omenili avstrijski 97. pehotni polk. Ta tržaški polk je bil v Avstriji nekaj prav posebnega, edinstvenega. Odlikoval se je po svoji vojaški nezanesljivosti in neuporabnosti, ki je bila čisto svojevrstna, povsem drugačna nego n. pr. v mnogih čeških polkih. Ti so se včasih na poti v fronto z vsemi častniki in z vsem vlakom zapeljali tako blizu ruskim postojankam, da se je njih vožnja in vojna na vsem lepem brez strela končala v bratskem ujetništvu. Tudi tržaški polk bi bil najrajši po glasu srca in krvi ubral kakšno tako pot. A mu ni bilo dano. Avstrija mu že od začetka ni zaupala in ga je z mnogimi nedomačini, zlasti nemškimi častniki nekako zastražila. Višji poveljniki so ga radi pehali kot «Kanonenfutter» na najnevarnejša mesta, kjer ni bilo treba štediti človeških življenj, kakor bi hoteli poudariti, da teh primorskih Italijanov in Slovanov,

iz katerih se je polk po večini sestavljal, res ne more biti škoda; čim prej topovi to izdajalsko zalego skosijo in zmanejo, tem bolje. Sprva, ko se je Avstrija borila le zoper Srbe in Ruse, je bilo zlasti Slovanom v polku s trnjem postlano. Kmalu se je tudi razmerje z Italijo zaostri in ko je izbruhnila vojna, so imeli Italijani in Slovani enake usode, ki jih Oscar Ebner von Ebenhall mikavno popisuje v svoji knjigi «SOS Europa». Polk je bil znan pod tržaškim imenom «Demoghela» (Utecimo!) po drzni polkovni himni, pozivajoči k pobegu, razlegajoči se povsod, kjerkoli je bilo kaj tržaških čet tega polka, kljub ponovnim strogim prepovedim in kaznim, končujoči se z znanim refrenom:

Demoghela, demoghela,
fin che l'ultimo sarà!
(Utecimo, utecimo
vsi do zadnjega moža!)

V najtežjih trenutkih na ruski fronti je obsojenecem lajšala trpljenje zasmehljiva pesem na vrhovnega poveljnika s tem-le koncem:

E la colpa del nostro destin
se quel macaco de Pflanzler-Baltin.
(Da je konec naše usode tak,
Kriv je Pflanzler Baltin, ta bedak).

Nekateri so se urili v zlaganem patrijotizmu, ki je zašel ponekod v precej odvratne, nizkotne oblike tekmovalja in izpodrivanja. Pri tistih, ki avstrijski uniformi nikakor niso mogli uiti, so te oblike izvirale iz preprostega prizadevanja, da bi si vsaj zagotovili kolikor toliko varno skrivališče po pisarnah, pri nepotrebnih poveljstvih, po koticah, kjer ni pretila neposredna smrtna nevarnost, kjer se ni bilo treba boriti zoper Italijo in njene zaveznike. Večletno opazovanje je pokazalo, da so Italijani v tej umetnosti vobče prekašali Slovane. Najčesče pa je vladalo med obema narodnostma neizraženo sporazumljenje in tiho prepričanje, da bo Avstrije tem prej konec, čim slabše bo njeno vojaštvo. Če bi kdo mogel zbrati vse,

kar so neznatni in neznani posamezniki s škodljivimi zdravili in strupovi, s hlimbo in pretvarjanjem, s simulacijo in samopoškodbami, s prebegi in očitnimi upori prizadeli avstrijski armadi škode, bi se tega pri tržaškem polku toliko nabralo, da bi si «demoghela» po vsej pravici zaslužil spomenik italijanske hvaležnosti.

Polkovni stožer je bil sprva v Trstu, pozneje pa vso vojno v Radgoni na Štajerskem. Vse bližnje in daljne vasi slovenskega Štajerja so bile preplavljene s ciganskim, bednim cunjavim vojaštvom, kakršnega smo prej spoznali v Jurkovičevi pesmi. Življenje je bilo ponekod in včasih precej idilično in znosno, drugod in v krajših ali daljših presledkih pa tudi tako nečloveško in peklenško, da bi bil človek tako umiraneje rad zamenjal s strelskimi jarki. Kakor ni bilo slovensko prebivalstvo nikjer v Avstriji navdušeno za vojno in za avstrijsko vojaštvo, tako tudi na Štajerskem ne. V takem ozračju so nastajale popevke, ki so izražale tesnobno razpoloženje sedemindesetnikov, kolikor so pač mogle. Lahkotno tržaška, pridržano sentimentalna, navidezno avstrofilska, v jedru pa pristno italijanska je n. pr. naslednja iz prvih vojnih mesecev: :

Iz Trsta so peljali
nas gori na Ljubljano.
Kako sedaj je z mano,
bom pisal materi.

Vojaško je, pa sveto
sedaj življenje moje;
tu je se, piše, poje,
živi se brez skrbi.

In dalje iz Ljubljane
nas vlečejo v Karpate;
še dolgo pot imate,
fantiči, do tja gor.¹⁾

¹⁾ V izvirniku:

In če sem danes stražar,
sem jutri za čuvaja;
če ljuba kod prihaja,
napravim «prezentirt».

Ta «prezentirt» je nemški,
madžarski običaji;
oj z bogom, lepi kraji,
ne bom vas videl več.

Štajerski «nega», ki je v Jurkovičevi pesmi gonil
lujvaškega vruga od praga, je zapustil tudi v tržaških
steih, tavajočih tista leta po Ljutomeru in okolici, ne-
izbrisne sledove. Tržaškim Italijanom se je morala
zdeti beseda sorodnica njihovega glagola «negare»
(tajiti, zanikati, odrekati). Posvetili so ji daljši pesni-
ški izliv, s katerim so večkrat dajali duška svojemu
razočaranju po štajerskih dvoriščih, skednjih in se-
nkah:

«Nega»-tivna pesem.

(Po napevu iz «Gejše»).

Avstrijske sem dežele
pretaval v vsaki smeri,
zdaj ure nevesele
tekó mi v Ljutomeri.
To mestece mi živo
v spomine moje sega,
v njem ljudstvo ljubeznjivo
ti odgovarja «nega».

Če te obide želja,
v gostilno prvo skoči
in da bo kaj veselja,
brž vina si naroči.
In Micika ponudi
pečenke, kruha, vsega.
Ti rad bi mošta tudi,
a ona pravi: «Nega».

Partenza da Lubiana,
diretti sui Carpazi,
sti poveri ragazzi
ghe toccherà marciar.

Pa stopiš v tobakarno
tam vzhodno od zvonika;
da jezo streš nevarno,
papir te «Salto» mika.
In tobakarnar išče,
po vseh predalih drega
in v vsako skrivališče,
nato izjavi: «Nega».

Popoldne iznemogel
kam stopil bi, ne veš,
zaviješ tja za ogel,
na belo kavo greš.
Zdaj bi še čašo «Strege»,
ki se tako prilega,
natakar iz zadrege
skomizgne: «Nega, nega».

O Ljutomer premili,
če vse mi, kar je tvoje,
odrekaš, se usmili
vsaj ene prošnje moje.
Nadložen starec željo
poslednjo svojo tvega:
ah, daj mi vsaj posteljo!
Posteljo? «Nega, nega».¹⁾

¹⁾ V izvorniku se pesem imenuje «La canzone nega'-tiva». Prva in zadnja kitica se glasita:

Viaggiai in diligenza
tutto l'austriaco imper
e presi residenza
nell'alma Ljutomer.
E' un luogo assai piacente
che a gran ricordi lega,
perchè tutta la gente
qui ti risponde «nega».

Mia Ljutomer del cuore
giacchè tutto mi nieghi,
accogli per favore
un solo dei miei prieghi:
son vecchio e nervosetto,
la shiena mi si piega —
hai tu d'offrirmi un letto?
Un letto? «Nega, nega».

Z gradivom, ki nam ga je slučaj naplavil, smo hoteli opozoriti na to, da snujoča ljudska domišljija tudi v vojni — prav posebno tedaj — ni mirovala. Kdor bi se sestavno lotil takega zbiranja, bi lahko nabral snovi za obširno, debelo knjigo. In ne bila bi to sama pušta navlaka, ker tudi v takih proizvodih živijo delci svetovne vesti. Glas te svetovne vesti bi se iz take zbirke mogočno razlegel v svet. V svojem bistvu bi ta glas ne bil drugačen nego tisti, ki prihaja dan na dan z najvišjih mest, kjer se pretresajo svetovna vprašanja: naj bi nam bila zadnja svetovna vojna v opomin in svarilo, da uničevanje in pobjanje pač ne bo najprikladnejši način za urejevanje sveta, vsaj ne za človeštvo na današnji razvojni stopnji. Ta glas bi se precej skladal s sodbo, ki jo je preprosta slovenska izseljenka poslala l. 1916. iz Združenih ameriških držav svoji še preprostejši materi pri Metliki:

«Ljuba moja mama! V začetku mojega pisanja Vas najprej lepo pozdravim in Vam dam znat, da sem dobila Vaše pismo in sem ga bla jako vesela in ke sém brala, pa jako žalostna, in posebno zato, ker Vi ne veste, kaj ta vojska pomene. Ale Vam resnično povem, da ta vojska pomene konc sveta ali sodne dan. Jast berem sv. pismo, ne samo jast, ampak še na tavžente drugih ljudi. In ta vsa revščina pomene na sodne dan.. Zdaj se skoraj vse vojskuje, še divjake, in to pomene na sodne dan. In dnarja je vsako leto več narejenega, povsod, tukaj v Amerike in po celem svete; ampak te revne ladi ga pa še men imajo ko takrat, ko ga je blo malo; reveže so po celem svete stiskane in slabo živijo. To vse pomene na sodne dan..»

Svetovna vest govori tudi iz preproste ljudske domišljije. Ta je našla v svetovni vojni neštete snovi, ki se jih je po svoje polastila in jih po svoje oblikovala. Njeni proizvodi niso vsi, kakor smo videli, brez estetske in umetniške cene. Brez dvoma zaslužijo

našo pozornost vsaj v toliki meri kakor narodne pesmi in drugo narodno blago. Tu smo se mejili na nekaj takih, ki se kakorkoli tičejo naših krajev, katere je v vojni zadela dvomna čast, da so stali v enem izmed žarišč svetovnega požara ali tik ob njem. Naj bi usoda v bodoče tem krajem prizanašala s takimi častmi.

France Bevk :

PERIODNE PUBLIKACIJE V LETU 1930.

Družina.

«Družina», mesečnik za zabavo in pouk, je s tem letom nastopil svoj drugi letnik. Izdajatelj konsorcij Družine: Odgovorni urednik dr. Engelbert Besednjak. Tiskala ga je Katoliška tiskarna v Gorici. Izhajal je na 36. straneh velike četvorke in štirih straneh ovitka. Vsak mesec je prinašal krojno ali modno prilogo. Stal je s prilogo na leto lir 20.—, za inozemstvo lir 30.— Urejeval ga je Janko Kralj. Celoten obseg letnika znaša 368 strani. Zadnji dve številki sta izšli skupno. Risarsko ga je opremil risar France Gorše.

Glavni pripovednik je bil tudi v tem letniku pisatelj Ivan Pregelj, ki je v desetih številkah nadaljeval obširen roman iz prejšnjega leta «Magister Anton»; roman je med tem izšel kot peti zvezek njegovih Izbranih spisov. Med ostalimi znanimi slovenskimi pisatelji so sodelovali pri listu: Bogomir Magajna s črtico «Franček», Fran Milčinski s «Kratkimi domačimi istorijami», Slavko Savinšek je priobčil «Ognjeno kačo», Ivan Trinko «Ded in vnučki», Narte Velikonja «Božične spomine». Nadalje so sodelovali še sledeči pisatelji: Mirko Avsenak s spisi: «Legenda», «Osmrtnice», «Gospa», «Lučka v Betlehemu»; Grivški, «Nesrečni romar»; Gregor Hrastnik, «Pomladna njiva», «Zadnja samota», «Brezova vejica», «Paradiž»; Sodelovalo je še več drugih, med njimi: Venceslav Bele, V. Sejavec, Ljudovit Zorzut, Pavel Skalar, ki so zastopani z manjšimi spisi.

Med prevodi naj omenimo posebno ameriški roman «Denarja ko listja», ki ga je spisal Peter B. Kyne, a prevel France Magajna. Roman je izhajal skozi celo leto. Med pisatelji iz svetovnega slovstva, čigar prevode je prinesel mesečnik, srečamo Leonida Andrejeva, Fucinija, Remizova, Zoščenka in Rossegerja.

V pesniškem delu naletimo izmed slovenskih pesnikov le Joža Lavrenčiča, ki je priobčil pesmi: «Gospa s sedmimi hrti», «Pesem», «Na deželi». Mirko Avsenak in V. Sejavec sta priobčila celo vrsto pesmi, bogato je zastopan tudi Smrekar. List je prinesel tudi eno pesem pokojnega Srečka Kosovega.

Ta ali oni bo našel med zgodovinskimi članki v listu kako zanimivo drobtino, ki so jo sotrudniki odkrili v starih papirjih naših arhivov. Rado Bednarik je priobčil članke: «Iz stare Gorice», «Za staro pravdo», «Prvi goriški škofje»; Ivan Rupnik je opisal «Črni vrh nad Idrijo», a Stanko Stanič «Naši južnoameriški izseljenci iz preteklih stoletij». Zanimiva je tudi zgodovinska drobtinica «Zborovanje ob Rižani». Med prirodopisnimi članki naj omenimo: Kugy-Trentar, «Planinski čari in radosti».

Izmed ostalih člankov, katerih ne moremo vseh naštevati, naj omenimo le naslednje: M. Milanović, «Reški razgledi», Jan Šedivy, «Obisk pri bolgarskih bratih»; Lojze Simoniti je prispeval več zdravniških poučnih člankov.

Rubrika «Ognjišče» je prinesla celo vrsto člankov praktične vrednosti (Naša hrana, Naša pijača, Kurjava, Za kuharice, Nega bolnikov in njihova hrana. itd.); rubrika «Pisano polje» pa je prinesla obilo zanimivega, poučnega in zabavnega drobiža, smešnic in ugank.

Mesečnik je bil tudi primerno ilustriran s slikami in risbami domačih in tujih umetnikov. Z letom 1931. je moral list prenehati izhajati, ker je bil novemu odgovornemu uredniku odklonjen vpis v časnikarski seznam.

Novi list.

«Novi list», slovenski novičarski tednik, je izhajal tudi v drugem letniku na šestnajstih straneh male folio oblike vsak petek zjutraj. List je izdajal konsorcij Malega lista v Gorici. Odgovorni urednik dr. Engelbert Besednjak. Tiskala ga je Katoliška tiskarna v Gorici. Naročnina L. 15 na leto.

V glavnem je bil list urejevan v istih smernicah kot prvo leto, z rubrikami: «Tedenski koledar, «Kaj nam pišejo z dežele», «Okno v svet», «Kaj se sliši po svetu», «Kako je s politiko», «Gospodarstvo», «Vprašanja in odgovori». Včasih je prinesel list tudi «Književne pomenke» z ocenami domačih in tujih del v slovenski besedi; v tej rubriki se je posvečala posebna pozornost tudi prevodom iz slovenščine v italijanščino.

Posebne pozornosti zaslužijo članki, ki opisujejo mesta in trge v Julijski Krajini: Tolmin, Idrija, Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Kobarid, Senožeče. Naj omenimo še članke: «Ivan Cankar», «Čuda kraškega podzemlja», «Nabrežinski kamnolomi», «Rabeljski rudnik in njega okolica», «Premogovniki v Julijski krajini», «Po Benečiji», «Zgodovinski paberki». Zelo poučnega značaja je bila serija člankov: «Domači zdravnik» in «Nove postave».

V podlistku je izhajal roman Križanovske «Kraljica Hatasu», ki je ostal v odlomku, a je nato izšel v posebni knjigi. Velikonočna priloga je prinesla več leposlovnih spisov, med temi Franceta Bevka «Veliko noč v Odesi»; Pierre l'Ermite, «Trije poljubi»; Carmen Sylva - Domen, «Sel»; John Galsworthy, «Mrtev». R. B. je priobčil «V ogledalu starih bukev», kaj poročajo stari spisi o značaju naših prednikov.

Zadnja številka je bila 46., ki je izšla 13. novembra 1930, nakar je bil list ustavljen.

Istarski list.

«Istarski list» je izhajal tudi v drugem letu na osmih straneh male folio oblike vsak četrtek. Uredništvo se je nahajalo v Gorici, a uprava v Trstu.

Izdajatelj in odgovorni urednik je bil dr. Engelbert Besednjak. Tiskala ga je Katoliška tiskarna v Gorici. Naročnina je znašala L. 12 na leto. Urejevanje je bilo v istem pravcu kot prejšnje leto.

Zadnja številka je bila 46. Izšla je 13. novembra 1930, nakar je bil list ustavljen.

* * *

Zgoraj omenjeni trije listi so bile zadnje slovenske periodne publikacije, ki so še izhajale v Italiji. Po vojni je izhajalo v Italiji za daljšo ali za krajšo dobo vsega skupaj 54 slovanskih listov. In sicer en dnevnik, 18 tednikov, 8 štirinajstdnevnikov, 27 mesečnikov. Le nekateri teh listov, tri in dvajset po številu, niso bili življenja zmožni, zato so sami po sebi prenehali izhajati.

F. B.:

KNJIŽNE IZDAJE V LETU 1930.

A. Slovenske:

V letu 1930 je književna družina «Luč» v Trstu radi tehničnih ovir izdala v poletju eno samo serijo knjig in sicer: Zbornik «Luč», peti zvezek; Ferda Plemiča povest iz minulih časov «Zadnji Lutrovci na Vipavskem»; Miklavža Bjedricha povestice «Ponesrečena zaroka», ki jih je prevel iz lužičke srbščine France Bevk in napisal poseben članek o lužičkih Srbih in njihovi literaturi ter o pisatelju Miklavžu Bjedrihu. Kot izredno knjigo je izdala književna družina «Luč» povest Franceta Bevka «Julijan Sever» v lepi opremi.

Tiskarna «Edinost» — zdaj «Tipografia Consoziale» — v Trstu, je izdala knjigo «Po svetu naokrog», ki obsega potopisne črtice raznih pisateljev s slikami; zbral jih je Nande Vrbnjakov. Ista tiskarna je še nadalje izdajala Biblioteko za pouk in zabavo in sicer so izšli v letu 1930 štiri zvezki: France Bevk, «Nagrada in drugi spisi»; Slavko Slavec, «Rakeževa Liza in drugi spisi»; Ciril Ivanov, «Čuvaj Suta in drugi spisi»; France Bevk, «Živi mrlič in drugi spisi».

Goriška Matica je izdala za leto 1930 pet knjig. Obvezne knjige so naslednje: «Koledar ja leto 1931»; dr. Josip Potrata, «Zdravje in bolezen v domači hiši», četrti del; Šlibarjev Polde, «Osolnčje in osvetje»; Damir Feigel, «Čudežno oko». Kot neobvezna knjiga je izšel zgodovinski roman Franceta Bevka, «Človek proti človeku.»

Goriška Mohorjeva družba je izdala osem knjig in sicer pet rednih, a tri izredne. Redne knjige so: «Koledar za leto 1931»; Narte Velikonja: «Sirote», povest; Slavko Savinšek: «Delavci», povest; nabožno vzgojna knjiga «Mati uči otroka moliti» in prvi del «Novih postav», spisal dr. Josip Bitežnik. Izredne knjige so: «Klasje» cvetober iz slovenskega slovstva, ki ga je uredil dr. Anton Kacin; «Družinska kuhinja», ki jo je sestavila Marta Uršičeva; cerkvena pesmarica «Gospodovi dnevi».

Književna založba «Adrija», ki se je med letom izpremenila v «Sigma», je izdala «Jadranski almanah za leto 1925-1930», ki je bil kmalu po izdaji žaplenjen. Dalje je izdala štiri knjižice zbirke «Domače branje» in sicer: Franc Milčinski, «Gospodična Mici»; «Kopica veselih»; Jules Verne, «Rešeni», v prevodu Gregorja Hrastnika; Rado Bednarik, «Od Anapa do Soče». Vsaka teh knjižic je imela za polo ali dve nadaljevanja romana pisatelja Hilkinsa «Boj za pravico».

Katoliška tiskarna (knjigarna) v Gorici je izdala: G. Trinko, «Grammatica della lingua slovena ad uso delle scuole»; «Svetovalec», koledarček za gospodarje za leto 1931; dalje šest zvezkov «Pravljic», ki jih je zbral stric Janez; «Strica Janeza bukvice», zbirka povestic, pesmic in ugank; «Cerkovnikovo opravilo v zvoniku», napisal Ivan Mercina.

Knjigarna Štoka v Trstu je izdala običajni koledarček «Vedež» za leto 1931.

U. M. Cl. v Gorici je izdala brošuro «Delajmo za misijone», kot prvi snopič misijonske knjižnice.

V samozaložbah so izšle sledeče knjige: France Bevk, «Jagoda», novela, ilustriral France Gorše; «Nova pratika za navadno leto 1931»; «Krščanski nauk za sveto birmo», založil Albin Kjuder, župnik v Tomaju; «Zvonoznastvo», zbrani zvonoslovni spisi; spisal Ivan Mercina. V samozaložbi so izšle tudi pridige «Verbum dei», prva knjiga v petih snopičih.

B. Hrvatske:

«Društvo svetega Mohora za Istru» je izdalo v letu 1930 svoj običajen književen dar in sicer: **Kole-dar Danica**», Baarov roman iz kmetskega življenja «**Za kravico**», molitvenik «**Oče budi volja Tvoja**» in ilustrirano knjižico za otroke pod naslovom «**Ciba-Biba**».

1.) «**Luč**» poljudno znanstveni zbornik književne družine Luč. Šesti zvezek. Zbral France Bevk. Trst 1930. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Str. 157. Vsebina: —: Spremembe v ustroju velikega fašistovskega sveta in določbe za preuredbo fašistovske stranke; x: Sprava med sveto stolico in Italijo; Šlibarjev Polde: Občevalni jezik v Julijski Krajini po ljudskem štetju iz leta 1921; France Bevk: Periodne publikacije; F. B.: Knjižne izdaje v letu 1929.

2.) Ferdo Plemič, «**Zadnji Lutrovci na Vipavskem**» povest iz minulih časov. Trst 1930. Književna družina Luč. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Str. 120.

3.) Miklavž Bjedrich: «**Ponesrečena zaroka in druge povesti**». Iz lužičke srbsčine prevel France Bevk. Trst 1930. Književna družina Luč. Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. Str. 108. Vsebina: Miklavž Bjedrich: Ponesrečena zaroka, Stara jablana, Preizkušnja srčne žile, Zdravo knajpanje; France Bevk: Črtice o Lužičkih Srbih.

4.) France Bevk: «**Julijan Sever**». Trst 1930. Književna družina «Luč». Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu.

5.) «**Po svetu naokrog**». Potopisne črtice, zbral Nande Vrbanjakov. 1930. Tiskala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. S slikami. Str. 96.

6.) France Bevk: «**Nagrada in drugi spisi**». Biblioteka za pouk in zabavo. Tiskala in založila tiskarna «Edinost». Trst 1930. Str. 104. Vsebina: France Bevk:

Nagrada; David Locke - Maksa Samsa: Nesrečne pečke; I. G. Turgenjev - I. Vouk: Pes; A. Ritterman - Šlibarjev Polde: Izbruh Vezuva v letu 1929; J. Kukučini - Slavko Slavec: Sence in svetloba; Osip Dimov: IZSELJENCI; Osip Dimov: Novoletni obiski.

7.) Slavko Slavec: **«Rakeževa Liza in drugi spisi»**. Biblioteka za pouk in zabavo. Tiskala in založila tiskarna «Edinost». Trst 1930. Str. 104. Vsebinska: Slavko Slavec: Rakeževa Liza; I. P.: Medicina v satiri in karikaturi; France Bevk: Usmiljenje; J. B.: Gandi; Jack London - Ivan Vouk: Poljakov konec; Ferdo Plemič: Krivda; S. Krim - Šibenik: V raju, tatarska legenda; Paberki.

8.) Ciril Ivanov: **«Čuvaj Suta in drugi spisi»**. Biblioteka za pouk in zabavo. Tiskala in založila tiskarna «Edinost». Trst 1930. Str. 112.

Vsebinska: Ciril Ivanov: Čuvaj Suta; Mihajl Zoščenko - F. B.: Koza; Kristjan Leden - Maksa Samsa: V deželi Eskimov; Peter Krasnov - Ivan Vouk: Aska Miriam; Paberki.

9.) France Bevk: **«Živi mrlič in drugi spisi»**. Biblioteka za pouk in zabavo. Tiskala in založila tiskarna «Edinost». Trst 1930. Str. 102. Vsebinska: France Bevk: Živi mrlič; Edgar Allan Poe - B.: Padec v Maelström; J. B.: Z zrakoplovom okrog sveta; Martin Kukučini - Slavko Slavec: Novinci; Čarovnik Krabat, lužičko-srbska pripovedka.

10.) **«Koledar Goriške Matice za leto 1931»**, izdala in založila Goriška Matica v Gorici. Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. 1930. Str. 120. Nov ovitek je narisal Julče Božič.

11.) Dr. Josip Potrata: **«Zdravje in bolezen v domači hiši»**. Četrty del. Obramba in opis kužnih bolezni. Gorica 1931. Književna zadruga Goriška Matica. Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. Str. 110. S slikami.

12.) Šlibarjev Polde: **«Osolnėje in osvetje»**. Gorica 1930. Izdala in založila književna zadruga Goriška Matica. Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. Str. 192. S slikami. Priložena je zvezdna karta.

13.) Damir Feigel: **«Čudežno oko»**, Gorica 1930. Izdala in založila književna zadruga Goriška Matica. Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. Str. 132.

14.) France Bevk: **«Človek proti človeku»**, Gorica 1930. Izdala in založila «Goriška Matica». Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. Str. 336.

15.) **«Koledar Goriške Mohorjeve družbe za leto 1931»**. Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Katoliška tiskarna». V Gorici 1930. Str. 138. Mesečna zaglavja je risal Francé Goršé.

16.) Narte Velikonja: **«Sirote»**. Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Katoliška tiskarna». Gorica 1930. Str. 80. Ovitek je risal Tone Kralj.

17.) Slavko Savinšek: **«Delavci»** 1930. Izdala «Goriška Mohorjeva družba» v Gorici. Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 128.

18.) **«Mati uči otroka moliti»**. Spisal prof. Filip Terčelj. 1930. Izdala «Goriška Mohorjeva družba» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Opremil Josip Srebrnič. Str. 80.

19.) **Nove pcstave**. Razlaganje važnejših poglavij italijanskega civilnega prava. Prvi del. Spisal dr. Josip Bitežnik. Gorica 1930. Izdala «Goriška Mohorjeva družba» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 216.

20.) **«Klasje»**, mladinska čitanka. Uredil dr. Anton Kacin. Gorica 1930. Izdala «Goriška Mohorjeva družba» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna v Gorici. Str. 256.

21.) **«Družinska kuhinja»**, sestavila Marta Uršičeva. Gorica 1930. Izdala «Goriška Mohorjeva družba». Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 190.

22.) **«Gospodovi dnevi»**, glej poročilo o glasbenih izdajah!

23.) **«Jadranski almanah za leto 1925. - 1930.»**. Uredil Rado Bednarik. Izdala književna založba «Adrija». Gorica 1930. Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 132. Vsebina: Uvod; Ivan Rejec, župnik: Notranje vrednote kulture so odločilne; dr. Mirko

Rupelj: Rezija, Rezijani in rezijanščina; Dr. A. Kacin: Nov slovenski rokopis iz petnajstega stoletja; Iz rokopisne ostaline pokojnega Frana Kosa: Prebivalstvo Gorice v kasnem srednjem veku; prof. Rado Bednarik: Fr. Kos; Mons. Mihael Arko: Nekdanji socialni položaj Idrijskega rudarja; prof. Filip Terčelj: Prosvetno delo v povojni dobi; Prof Rado Bednarik: «Mladika»; B. Milanović: Iz istarske kulturne prošlosti; Inž. Josip Rustja: Razvoj združništva Julijske Krajine; Dr. Lojze Bercé: Trst — Hamburg; Dr. Francé Stelé: Novo cerkveno slikarstvo v Julijski Krajini; Akad. kipar Francé Goršé: Naši upodabljajoči umetniki; Vinko Vodopivec: Glasbeno življenje v letih 1924 - 1930; Matija Bravničar: Naši glasbeni umetniki v tujini; Dr. A. Kacin: Slovenski tisk v Italiji od 4. nov. 1918 dalje.

24.) Fran Milčinski: **«Gospodična Mici»**. «Domače branje». Izdala književna založba «Adrija». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. 1930. Str. 112. Vsebina: Franc Milčinski: Gospodična Mici; a. k.: Franc Milčinski; Josip Jurčič: Dva brata; Rado: Skrivnost puščave, Rubini, Obisk pri kralju avtomobilov, Vojna, popolna vojna! 16 strani obsegajoča priloga: E. M. Hilkins: «Boj za pravico».

25.) **«Kopica veselih»**. Domače branje. Izdala književna založba «Adrija». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. 1930. Str. 80. Vsebina: Fran Milčinski: Kratke historije, Štiri ciganske; France Bevk: Naša železnica; Grivški: V dobrih odnošajih, Konec dveh koncev; De Marchi: Nerednež; Jaroslav Hašek: Podaoba cesarja Franca Jožefa, Mirovna konferenca, Deživljaji nesrečnega vlomilca, Poštenei najditelj; Mihajl Zoščenko: Nemški izdelki, Letalo. Priloga: 32 strani «Boj za pravico».

26.) **«Rešenij»** Slovenski povedal Gregor Hrastnik. Francoski spisal Jules Verne. «Domače branje». Gorica 1930. Izdala književna zaloga «Sigma». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 120. Priloga: 24 strani «Boj za pravico».

27.) Rado Bednarik: **«Od Anapa do Soče»**. Poto-
pisne črtice. Domače branje. Četrti zvezek. Izdala
književna založba «Sigma», Tiskala «Katoliška tiskar-
na» v Gorici. 1930. Str. 128. S slikami. Priloga: 38
strani «Boj za pravico».

28.) E. M. Hilkins: **«Boj za pravico»**. Po angle-
škem izvirniku priredil Janez Obsoški. Izdala Knji-
ževna družina «Sigma», Tiskala «Katoliška tiskarna»
v Gorici. Str. 110. Izšlo kot štirikratna priloga serije
«Domače branje.»

29.) G. Trinko: **«Grammatica della lingua slovena
ad uso delle scuole**. Gorizia. «Tipografia cattolica».
1930. Str. 158.

30.) **«Svetovalec»**, koledarček za gospodarje za
navadno leto 1931. Uredil inž. Fr. Pegan. Izdala in
založila «Katoliška knjigarna» v Gorici. Tiskala «Ka-
toliška tiskarna» v Gorici. 1930.

31.) **«Pravljice»**. Zbral stric Janez. Gorica 1930.
Izdala in tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Zve-
zek 5-10. Vsak zvezek obsega 32 strani Vsebina
petega zvezka: Mizica, pokrij se; Obuti maček. Vse-
bina šestega zvezka: Mož brez srca; Škrateljčka; Volk
in sedem koz; Zajec in jež; O ribiču in njegovi ženi
(nekončano). Vsebina sedmega zvezka: O ribiču in
njegovi ženi (konec); Kralj drozgokljuni; Falada, ali
kraljeva hči kot gosja dekla (nekončano). Vsebina
osmega zvezka: Falada, ali kraljeva hči kot gosja
dekla (konec); Labud, drži!; Bela kača; Snežnica in
rožnica (nekončano). Vsebina devetega zvezka:
Snežnica in rožnica (konec); Dva polža; Doktor zna
vse; Znanilci smrti; Smrtna srajca; Zlat denar; Pe-
ter in pet tovarišev (nekončano). Vsebina desetega
zvezka: Peter in pet tovarišev (konec); Zlata gora;
Ptič kraljič in medved; Deklica je lagala; O dijaku
čarodeju. Ti zvezki obsegajo strani od 128 do 320.
Krasijo jih slike.

32.) **«Strica Janeza bukvice»**. Prve bukvice. Go-
rica 1930. Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici.
Str. 64.

33.) **«Cerkovnikovo opravilo v zvoniku»**. Napisal Ivan Mercina. Gorica 1930. Založila «Katoliška knjigarna» v Gorici. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 8.

34.) **«Vedež»**, splošni žepni koledarček za leto 1931. Izdala in založila knjigarna in papirnica J. Štoka nasledniki v Trstu. Tiskala «Tipografia Consorziale» v Trstu.

35.) **«Delajmo za misijone!»** Misijonska knjižnica, zvezek 1. Izdala in založila U. M. Cl. Gorica 1930. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 48. S slikami.

36.) France Bevk: **«Jagoda»**. Gorica 1930. Knjiga je izšla v lastni založbi. Ilustriral France Gorše. Natisnila «Tipografia Consorziale» v Trstu. Str. 74.

37.) **«Nova pratika za navadno leto 1931»**. Samozaložba. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. 1930. Str. 112.

38.) **«Krščanski nauk za sveto birmo»**. Založil Albin Kjuder, župnik v Tomaju. Natisnila «Katoliška tiskarna» v Gorici. 1930. Str. 20.

39.) Ivan Mercina: **«Zvonoznanstvo»**, zbrani zvonoslovni spisi. Gorica 1930. Samozaložba. Natisnila «Katoliška tiskarna». Str. 67.

40.) **«Verbum Dei»**, pridige za nedelje in praznike. Prva knjiga. Snopič: od 1-5. Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. 1930. Strani 104. Samozaložba.

41.) **«Danica»**, Koledar «Društva svetega Mohora za Istru» za prostu godinu 1931. Izdalo in založilo «Društvo svetega Mohora za Istru». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 160.

42.) J. Š. Baar, **«Za kravico»**, roman iz seljačkog života. Sa češkega preveo dr. Josip Andrić. Izdalo in založilo «Društvo svetega Mohora za Istru». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 196.

43.) **«Oče budi volja Tvoja»**, molitvenik. Sabrao i priredio dr. Juraj Dobrila. Prvo skraćeno izdanje za starce. Izdalo in založilo «Društvo svetega Mohora za Istru». Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici. Str. 256.

44.) «Ciba — Biba», sastavio Josip Žigante, s slikama popratio prof. Šaša Šantelj. Izdalo in založilo «Društvo svetega Mohora za Istru», Tiskala «Katoliška tiskarna» v Gorici, Str. 48.

F. B. :

GLASBENE IZDAJE.

Ta članek ima namen, da poda bibliografio vseh glasbenih izdaj, ki so izšla v Julijski krajini po vojni, to je od leta 1919 do konca leta 1930. Sicer je bila glasbena literatura že naštetá v Jadranskih almanahih za leto 1923, 1924 in 1925-1930, a ker zadnjega Jadr. almanaha ni več na knjižnem trgu in ker je zbornik «Luč» že prinesel bibliografio vseh ostalih izdaj po vojni, se mi zdi potrebno, da priobčimo na tem mestu tudi celokupni seznam glasbenih del, da jih bo vsakdo, ki se za to zanima, imel pri rokah. Pozneje bomo glasbene izdaje priključili vsakoletnemu poročilu o knjižnih izdajah.

Če primerjamo število glasbenih izdaj z onimi ostale literature, moramo priznati, da je število precej visoko. To izvira bržkone iz tega, ker se je med ljudstvom z ljubeznijo gojilo petje, v društvih in v cerkvi, zato je bilo tudi povpraševanje po novih skladbah vedno živo. K temu pa je tudi, in bržkone ne najmanj, pripomoglo dejstvo, da je pri nas živelo in še živi precejšnje število skladateljev. Morda le založniške razmere niso bile tako ugodne, kot bi bilo želeti. Radi tega je izšla in še izhaja skoraj večina del v samozaložbah; precej požrtvovalna založnica je bila Katoliška knjigarna v Gorici, oziroma Kat. Tisk. društvo, nadalje Goriška Mohorjeva družba, nekaj skladb je izšlo tudi kot priloge revij («Mladika», «Naš čolnič»).

Na tem mestu bomo priobčili skladbe po letnicah v približno istem redu, v katerem so izhajale.

LETO 1920:

1.) Vinko Vodopivec: **Staroslovenska maša v čast svetogorski kraljici**. Založili goriški duhovniki v Gorici.

LETO 1921:

2.) David Doktorič: **«Svetogorski kraljici»**. Samozaložba.

3.) Vinko Vodopivec: **«Lavretanske litanije I.»**

4.) Vinko Vodopivec: **«Skladbe za mešani in moški zbor»**. Samozaložba.

5.) Ivan Kokošar: **«Zdrava Marija»**. Marijine pesmi za tri gornje glasove. Izdalo in založilo «Kat. Tisk. društvo» v Gorici.

6.) Vasilij Mirk: **«Klavirske skladbe»**. Samozaložba.

LETO 1922:

7.) Vinko Vodopivec: **«Lavretanske litanije II.»**. Samozaložba.

8.) Ivan Laharnar: **«Marijine pesmi»**. Izdalo KTD v Gorici.

9.) David Doktorič: **«Dve evharistični pesmi»**. Samozaložba.

10.) **«Petnajst zborovih pesmi»**. Uredil Viktor Šonc. Izdala in založila «Glasbena Matica» v Trstu.

11.) Stanko Premrl: **«Srce človeško sveta stvar»**. Priloga «Mladike», letnik III., št. 1.

12.) Karlo Adamič: **«Jutro»**. Priloga «Mladike», letnik III., št. 2.

13.) David Doktorič: **«Goriške trte»**. Priloga «Mladike», letnik III., št. 2.

14.) Vinko Vodopivec: **«Ptici»**, Priloga «Mladike», letnik III., št. 3.

15.) Ivan Laharnar: **«Pozdrav rožicam»**. Priloga «Mladike», letnik III., št. 3.

16.) Stanko Premrl: **«Zdrava Marija»**, Priloga «Mladike», letnik III., št. 4.

LETO 1923:

17.) **«Prvi plameni»**. Sedem pesmi za mešane in moške zборе. Uredil Srečko Kumar. Izdala in založila Učiteljska zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu.

18.) Marij Kogoj: **«Nageljni poljski»**. Mešan zbor. Izdala «Umetniška založba» v Trstu.

19.) Stanko Premrl: **«Naša pesem»**. Mešan zbor s spremljevanjem klavirja. Izšlo v Trstu.

20.) Vinko Vodopivec: **«Kupleti»**. Izdala in založila «Prosvetna zveza» v Gorici.

21.) Vinko Vodopivec: **«Gospodične in dekleta»**. Kuplet za ženski zbor s spremljevanjem klavirja. Izdala in založila «Prosvetna zveza» v Gorici.

22.) Vinko Vodopivec: **«Mešani in moški zbori»**. Pet pesmi za mešan zbor in pet pesmi za moški zbor. Samozaložba.

23.) Karlo Adamič: **«Lavretanske litanije za mešani zbor»**. Samozaložba.

24.) Karlo Adamič, **«Evharistične pesmi za mešan zbor»**. Samozaložba.

25.) Srečko Kumar: **«Otroške pesmi»**. Izdala in založila Zveza slovanskih učiteljskih društev v Italiji. Trst.

26.) Josip Ribičič in Marij Kogoj: **«Kraljica palčkov»**. «V kraljestvu palčkov», drugi del, uglasbil Marij Kogoj. Založilo v proslavo svoje petdesetletnice «Goriško učiteljsko društvo».

27.) France Venturini: **«Šest mešanih in moških zborov»**. Izšlo v Trstu.

LETO 1924:

28.) Srečko Kumar: **«Otroške pesmi»**. Druga popravljena izdaja. Izdala Zveza slovanskih učiteljskih društev v Italiji. Založila «Jugoslovanska knjigarna» v Ljubljani.

29.) Vasilij Mirk: **«Mladinski album za klavir»**. Samozaložba.

30.) Vinko Vodopivec: **Prstan, žalostna Marija, Kmečka pesem, Čevljarska vajenca, Sijaj lunca**,

Pevska koračnica. Večinoma mešani zbori, priloge družinskega lista «Naš čolnič» v Gorici.

LETO 1925:

31.) David Doktorič: «**Sedem Marijinih pesmi za mešani zbor**». Samozaložba.

32.) Emil Adamič: «**Šest pesmi za mešan zbor**». Izdal in založil pevski oddelek «Prosvetne zveze» v Gorici. Glasbena priloga «Našega čolniča».

LETO 1926:

33.) Vinko Vodopivec: «**Kristusu Kralju**», 16 evharističnih pesmi za mešan zbor. Samozaložba.

34.) Vinko Vodopivec: «**Kraljici Svetogorski**», 12 Marijinih pesmi za mešani zbor. Samozaložba.

35.) Vinko Vodopivec: «**Poljske rože**», 4 mešani zbori. Založila «Katoliška knjigarna» v Gorici.

36.) Vinko Vodopivec: «**Himna v čast sv. Frančišku**». Založila «Prosvetna zveza» v Gorici.

37.) Vinko Vodopivec: «**Rožmarin**», kitica narodnih napevov v prizorih. Založila «Prosvetna zveza» v Gorici.

38.) Vinko Vodopivec: «**Pesem pri posvečenju nove cerkve in pesem pri blagoslovljenju novih orgel**». Samozaložba.

39.) Vinko Vodopivec: «**Pesem pri posvečenju novih zvonov za mešani zbor**». Samozaložba.

LETO 1927:

40.) Vinko Vodopivec: «**Snubači**». Dramatični prizor na podlagi narodnih napevov. Besedilo spisal F. Terčelj. Izdala «Prosvetna zveza».

41.) Vinko Vodopivec: «**Mala Terezika pred nebeškimi vrati**». Dramatični prizor za štiriglasni ženski zbor. Besedilo spisal F. Terčelj. Izdala «Prosvetna zveza» v Gorici.

42.) Oskar Dev: «**Svatba na poljani**». Štirje zbori. «Katoliška knjigarna» v Gorici.

43.) Oskar Dev: «**Aj, ljubica, zdaj je dan**». Dva zbora. «Katoliška knjigarna» v Gorici.

LETO 1928:

44.) Vinko Vodopivec: «**Lavretanske litanije št. 3**», za mešani zbor. Izdala «Katoliška knjigarna» v Gorici.

LETO 1929:

45.) Vinko Vodopivec: «**Lavretanske litanije št. 4**», za mešani zbor. Izdala «Katoliška knjigarna» v Gorici.

46.) «**Božji spevi**», pesmi cerkvenega leta za mešane zборе. Uredil Vinko Vodopivec. Izdala «Goriška Mohorjeva družba». Od 92 skladb je 83 izvirnih. Str. 136.

47.) «**Višarski materi**». Zbirka z notami.

LETO 1930:

48.) Vincentius Vodopivec: «**Missa in honorem S. Theresiae**». Samozaložba.

49.) Vincentius Vodopivec: «**Requiem**». Samozaložba.

50.) Vinko Vodopivec: «**Litanije presv. Srca Jezusovega**». Samozaložba.

51.) Vinko Vodopivec: «**20 obhajilnih in blagoslovnih pesmi**». Samozaložba.

52.) Vinko Vodopivec: «**Gospodcv dan, Mašne in blagoslovne pesmi**». Izdala in založila «Goriška Mohorjeva družba».

53.) Breda Šček, «**V zvezdicah žari nebo**». Samozaložba.

BREZ LETNICE:

54.) Ivan Kokošar: «**Petero evharističnih pesmi za moški zbor**». Priredba Alojzija Mava.

Vsebina :

Prevel S. S.: O navadah in posebnostih Beneških Slovencev	Str. 3
Objavil S. S.: Beneškoslovenske narone pesmi ..	11
S. Slavec: Svetovna vojna v ljudski domišljiji ..	29
France Bevč: Periodne publikacije v letu 1930 ..	53
F. B.: Knjižje izdaje v letu 1930	57
F. B.: Glasbene izdaje	66

